

Strategia rozwoju gminy Świekatowo na lata 2011-2020

Część II
Wizja rozwoju gminy

- P R O J E K T – wersja 10.06.2011 -

Spis treści

Wstęp.....	3
Prognozy rozwoju gminy.....	4
Najważniejsze determinanty rozwoju gminy.....	8
Scenariusze rozwoju.....	8
Wizja rozwoju gminy.....	10
Cele i kierunki rozwoju gminy.....	33
Uspołecznienie procesu tworzenia Strategii.....	35
Analiza i ocena oraz sposoby ograniczania potencjalnych konfliktów środowiskowych i społecznych.....	36
Monitoring efektów realizacji Strategii.....	39

„Strategia rozwoju gminy Świekatowo” została opracowana przez zespół projektowy w składzie:
mgr Szymon Piotr Bryzgalski
mgr Ewa Chróstowska
mgr Tomasz Grzechowiak
mgr Adam Stańczyk

Wstęp

Niniejsze opracowanie stanowi „Strategię rozwoju gminy Świekatowo”, a więc:

- przedstawia "wizję rozwoju", czyli opis zamierzanego, przyszłego stanu rozwoju gminy, realizującego aspiracje władz i mieszkańców gminy przy uwzględnieniu zarówno pozytywnych (szans, mocnych stron), jak i negatywnych (zagrożeń, słabych stron) uwarunkowań rozwoju;
- przedstawia zapis celów rozwoju oraz kierunków działań, które należy podjąć i realizować dla osiągnięcia założonego - przyszłego stanu rozwoju.

Strategia rozwoju gminy została opracowana wiosną 2011 roku. W toku prac nad Strategią, wykonano następujące analizy poprzedzające niniejszą - zasadniczą część opracowania:

- Diagnozę stanu rozwoju gminy – czyli kompleksową analizą bieżącego stanu oraz wewnętrznego potencjału rozwoju gminy, jak też zewnętrznych uwarunkowań wpływających na ten rozwój,
- Raport z badań ankietowych przeprowadzonych wśród mieszkańców gminy (w wyniku przeprowadzonych badań ankietowych uzyskano bardzo szeroką ocenę bieżącego stanu różnych aspektów funkcjonowania gminy oraz sugestie działań, które należy podjąć dla realizacji najważniejszych potrzeb gminy – uzyskano ok. 300 ankiet).

Obydwa opracowania (opublikowane jako oddzielne opracowania) stanowią integralną część Strategii i były wykonane na potrzeby identyfikacji najważniejszych uwarunkowań, problemów, szans, zagrożeń oraz potrzeb rozwoju gminy.

Proces prac nad Strategią był uspołeczniony - oprócz badania ankietowego wśród mieszkańców gminy, powołano Społeczną Radę Konsultacyjną, grupującą lokalnych liderów, przedstawicieli instytucji w największym stopniu odpowiedzialnych za rozwój gminy, przedstawicieli przedsiębiorców, mieszkańców, administracji publicznej. Rada odbyła 2 posiedzenia poświęcone dyskusji na temat stanu, uwarunkowań rozwoju i przyszłości gminy.

Strategia rozwoju uwzględnia ogół zagadnień, które są istotne dla prawidłowego rozwoju gminy i zapewnienia wysokiej jakości życia jej mieszkańców. W sferze odpowiedzialności za realizację zadań, uwzględnia więc:

- zadania leżące w kompetencjach samorządu gminnego,
- zadania leżące w kompetencjach samorządu powiatowego,
- zadania leżące w kompetencjach samorządu wojewódzkiego,
- zadania leżące w kompetencjach różnego rodzaju instytucji sektora publicznego (lub związanych z wykonywaniem zadań na rzecz mieszkańców), podmiotów gospodarczych, stowarzyszeń i organizacji społecznych, itp.,
- zadania związane z aktywnością społeczną mieszkańców, ich przedsiębiorczością, tożsamością lokalną, zainteresowaniem sprawami rozwoju lokalnego.

Określa się horyzont roku 2020 dla obowiązywania ustaleń niniejszej Strategii. Nie oznacza to, że w okresie tym całość założeń Strategii zostanie zrealizowanych, ale zakłada się, że jest to maksymalny okres, w którym rozwój gminy będzie mógł być realizowany na podstawie niniejszego dokumentu.

W roku 2020 należy dokonać ponownej pełnej diagnozy stanu rozwoju gminy wraz z badaniami opinii mieszkańców i na tej podstawie zweryfikować ustalenia bieżącej Strategii – podtrzymać je lub określić inne. Powyższe ustalenie nie wyklucza jednak możliwości wcześniejszej aktualizacji Strategii. W szczególności wskazuje się na dwie sytuacje, gdy aktualizacja będzie niezbędną przed rokiem 2020:

- zasadnicza zmiana uwarunkowań rozwoju gminy (obecna Strategia nie będzie wówczas uwzględniała bieżącego kontekstu rozwoju gminy),

- realizacja w krótkim okresie znacznej części ustaleń Strategii (obecna Strategia w takiej sytuacji byłaby czynnikiem hamującym rozwój).

Wizję rozwoju oraz cele i kierunki rozwoju należy traktować jako usystematyzowany wyraz woli i aspiracji dotyczących zamierzeń dalszego rozwoju. Kierunki działań obejmują całość zagadnień, które muszą być zrealizowane lub realizowane dla zapewnienia optymalnego stanu rozwoju. Poszczególne kierunki działań są traktowane jako równorzędne (pod względem celowości realizacji i tempa realizacji) i będą podejmowane w bieżącej działalności samorządu w zależności od aktualnych potrzeb, uwarunkowań i możliwości realizacji.

Prognozy rozwoju gminy

Do zagadnień o podstawowym znaczeniu dla planowania rozwoju gminy, należy ocena uwarunkowań, w których gmina będzie w przyszłości funkcjonować. Strategia rozwoju gminy, oprócz wskazywania sposobów rozwiązania zdiagnozowanych problemów i sposobów realizacji zgłaszanych aspiracji władz i mieszkańców gminy, musi także uwzględniać prognozowane zmiany sytuacji – otoczenia, kontekstu, stanu, w których rozwój gminy będzie prowadzony. Niektóre z prognozowanych uwarunkowań będą stanowiły korzystne tło dla realizacji ustaleń strategii (wręcz można mówić o katalizowaniu zmian), inne mogą w znacznym stopniu ograniczać lub utrudniać osiąganie celów. W niniejszym rozdziale skupiono się na prognozach zmian do roku 2020, czyli dla okresu obejmującego horyzont niniejszej Strategii, ale zwrócono uwagę także na niektóre uwarunkowania szczególnie istotne dla rozwoju gminy w kolejnej dekadzie (2020-30)

a) prognoza rozwoju demograficznego

Przeprowadzona analiza ruchu naturalnego i migracyjnego oraz struktur ludności, pozwala na opracowanie prognozy rozwoju ludności gminy. Na terenie gminy Świekatowo najważniejsze przesłanki kierunków rozwoju demograficznego są następujące:

- Ze względu na małą liczbę mieszkańców, wiele procesów demograficznych w gminie cechuje się przypadkowością przebiegu i nie jest możliwe jednoznaczne określenie tendencji rozwojowych.
- Przyjmuje się, że ruchy migracyjne nie będą miały zbyt dużego wpływu na kształtowanie liczby ludności, ponieważ bezwzględne saldo będzie małe – prawdopodobnie w okresie wieloletnim będzie ujemne, ale o niewielkich wartościach.
- Zakłada się wzrost liczby urodzeń, przy utrzymywaniu jeszcze przez okres około dekady relatywnie niskich wskaźników zgonów. W kolejnych latach poziom zgonów będzie wyższy.
- Ogólna liczba mieszkańców będzie zbliżona do obecnej – zakłada się możliwość niewielkich fluktuacji, ale w okresie dekady nie należy spodziewać się zmian większych niż +/- 150 osób. W roku 2020 prawdopodobna liczba mieszkańców gminy wyniesie około 3,4 – 3,6 tys. osób. Infrastrukturę obsługi ludności w gminie (w szczególności w ośrodku gminnym) należy dostosować do możliwości obsługi takiej liczby mieszkańców.
- Istotne zmiany zajdą w zakresie struktur wieku – przewidywane kierunki rozwoju przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela 1. Prognoza rozwoju wybranych grup wiekowych (prognoza dla lat 2014-2024)

Grupa wiekowa	Stan obecny	Rok 2014	Rok 2019	Rok 2024
Wiek przedszkolny	142	110-130	110-120	100-110
Wiek szkoły podstawowej	284	230	250-270	220-240
Wiek gimnazjum	171	125	90-100	90-110
Zapotrzebowanie na szkoły ponadgimnazjalne generowane przez gminę	151	180	120-140	110-130
Wiek produkcyjny	2291	2400	2400	2350

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych bazowych Głównego Urzędu Statystycznego

Przewidywane dla poszczególnych grup wiekowych zmiany liczebności, implikują następujące problemy:

- W dalszym ciągu utrzymywać się będzie wysoka liczebność grupy produkcyjnej. Należy więc uwzględnić duże zapotrzebowanie na pracę i dosyć wysoki trwały poziom bezrobocia.
- Przewiduje się utrzymywanie wysokiego zapotrzebowania na usługi przedszkolne.
- Przewiduje się spadek liczebności grupy uczęszczającej do szkoły podstawowej.
- Przewiduje się znaczący spadek liczebności grupy uczęszczającej do gimnazjum. W 2019 liczba uczniów w wieku gimnazjalnym spadnie poniżej 100.
- Obserwowany będzie sukcesywny silny wzrost liczebności grup starszych. Należy dążyć do rozwoju usług skierowanych do starszych grup wiekowych oraz rozwoju działalności z zakresu opieki zdrowotnej i socjalnej ukierunkowanej do tej grupy. Niezbędna jest likwidacja barier architektonicznych oraz tworzenie łatwo dostępnej komunikacji publicznej.

b) prognoza rozwoju społeczno-gospodarczego gminy

W okresie najbliższych 10 lat nie zajdą zasadnicze zmiany w zakresie profilu funkcjonalnego i bazy ekonomicznej gminy. Oznacza to, że gmina nadal będzie funkcjonować jako typowy obszar wiejski – z rolniczym użytkowaniem gruntów i charakterystycznym wiejskim krajobrazem, ale dominującym źródłem utrzymania mieszkańców pozostanie praca poza rolnictwem, w tym w wysokim stopniu praca poza granicami gminy. Zakłada się, że udział ludności żyjącej z rolnictwa będzie się powoli zmniejszał, ale nadal będzie to grupa liczna. Nie przewiduje się znaczącego rozwoju przedsiębiorczości w gminie – wskaźniki będą pozostawały na zbliżonym poziomie lub ulegną nieznacznej poprawie. Prawdopodobnie nieznacznie zwiększy się liczba placówek handlowych, jednak nie ma żadnych istotnych przesłanek pozwalających zakładać znaczący wzrost liczby miejsc pracy na terenie gminy. Oczywiście dostępność terenów inwestycyjnych oraz aktywna polityka władz gminy w kierunku pozyskania znaczących inwestorów zewnętrznych, może przynieść skutek w postaci lokalizacji na terenie gminy ważnych, dużych, prestiżowych podmiotów gospodarczych, jednak należy wyraźnie podkreślić, że gmina obecnie nie wykazuje pod tym względem żadnych wybitnych predyspozycji lub przewag nad sąsiadami, stąd nie można budować podstaw dalszego rozwoju gminy na założeniu wyłącznie hipotetycznym, w dodatku o małym prawdopodobieństwie powodzenia.

Z całą pewnością utrzyma się wysoka skala wyjazdów do pracy. Należy się liczyć z wciąż bardzo dużą liczbą ludności w wieku produkcyjnym, która może pracować albo na terenie gminy (praca poza rolnictwem i w rolnictwie), albo poza gminą (wyjazdy do pracy, stałe lub długookresowe przebywanie poza granicami kraju), albo też będzie tworzyć grupę bezrobotnych (rzeczywistych-faktycznych lub „ukrytych” poprzez pozostawanie w rolnictwie, gdy nie są tam niezbędną siłą roboczą, ale nie mogą podjąć innej pracy). Należy uwzględnić prawdopodobieństwo występowania trwałego dosyć wysokiego bezrobocia w gminie.

W rozwoju społecznym, w zakresie generalnych procesów, nie przewiduje się żadnych istotnych różnic w stosunku do innych obszarów wiejskich. Prognozuje się (opisane wcześniej) sukcesywne zmiany w zakresie struktur wieku, które w nadchodzącej dekadzie nie będą jednak jeszcze wykazywały pełni natężenia (problemy w funkcjonowaniu gminy związane ze znacznym wzrostem liczby ludności starszej nastąpią po roku 2020). Podkreślić należy spodziewany wzrost poziomu wykształcenia – od kilku-kilkunastu lat powszechne jest dążenie wśród młodzieży do uzyskania wykształcenia wyższego (różnych jego form), stąd sukcesywnie rośnie liczebność i udział grupy ludności z wyższym wykształceniem. Z całą mocą należy jednak podkreślić, że powyższe nie będzie się przekładać bezpośrednio na powodzenie na rynku pracy lub wielkość uzyskiwanych dochodów (warto zauważyć, że będzie to uwarunkowanie powszechne, także w sąsiednich gminach). Poziom wykształcenia ogólnego (ogólnego ale nie w zakresie poszczególnych dziedzin, a więc kwalifikacji) przestanie decydować o szansach na rynku pracy. Oznacza to, że samo posiadanie wykształcenia wyższego nie będzie stanowiło przewagi w poszukiwaniu pracy, ale będzie wpływać na poziom innowacyjności i zdolność do wdrażania w życiu codziennym nowoczesnych technologii i rozwiązań (pod tym względem całkowicie zaniknie różnica pomiędzy społecznościami wielkomiejskimi a wiejskimi). „Krystalizować” się będzie grupa ludności związanej z rolnictwem. Pod pojęciem „krystalizowania”

należy rozumieć pozostawanie w rolnictwie tylko ludności rzeczywiście zainteresowanej prowadzeniem działalności gospodarczej w tym zakresie. Dotąd na obszarach wiejskich obserwuje się powszechne dla tych obszarów zjawisko, mianowicie gospodarstwa rolne prowadzą nie tylko osoby dokonujące tego „z wyboru”, a więc świadome i zaangażowane, ale także ludność, która nie jest tym zainteresowana, ale z różnych powodów (m.in. brak kwalifikacji umożliwiających podjęcie innej pracy) jest zmuszona do prowadzenia gospodarstwa. Zmiany w sektorze rolnictwa będą skutkowały powiększaniem gospodarstw i generalnie będą zmierzać do poprawy warunków ekonomicznych i wyposażenia gospodarstw. Należy także zauważyć, że ludność prowadząca działalności rolnicze będzie w coraz większym stopniu wykształcona w tym kierunku, co będzie skutkowało większą efektywnością prowadzonych działalności.

Ważną różnicą, której znaczenie w gminie Świekatowo w stosunku do innych obszarów wiejskich, będzie się pogłębiać - są konsekwencje wynikające z silnych związków mieszkańców z Bydgoszczą. Związki te bez wątpienia można nazwać „silnymi”, bowiem dotyczą znacznej części mieszkańców, mają charakter trwały, wiążą się z przebywaniem mieszkańców gminy w Bydgoszczy niemal codziennie przez znaczną część dnia. Dla znacznej części mieszkańców gminy, Bydgoszcz jest miejscem pracy, zdobywania wykształcenia, załatwiania codziennych potrzeb. Mieszkańcy ci stanowią część codziennego systemu miasta, a rozwój miasta jest dla nich zagadnieniem niemal w tak samym stopniu ważnym jak dla mieszkańców miasta. W sferze mentalności ta kategoria mieszkańców gminy upodabnia się do mieszkańców miasta, a ponieważ dotyczy to znacznej części ludności gminy, można mówić, że zmiany te wpływają na charakter całej gminy. Związki z Bydgoszczą skutkują wyższym stopniem urbanizacji społecznej. O ile (co podkreślono wcześniej) w zakresie przestrzeni i charakteru użytkowania gruntów, gmina Świekatowo pozostanie obszarem o typowo wiejskim, tradycyjnym charakterze, to w sferze mentalności, mieszkańcy będą wykazywać cechy znacznie bliższe społeczności wielkiego miasta, niż obszarów wiejskich. Będzie się to przejawiać:

- większą otwartością na wszelkiego rodzaju nowinki (technologiczne, ale także związane z życiem społecznym),
- większą tolerancją dla nowych zjawisk i procesów,
- większą zdolnością do wdrażania w życiu codziennym wszelkiego rodzaju nowych rozwiązań,
- wyższym poziomem świadomości społecznej (społeczeństwo obywatelskie),
- oczekiwaniem iż jakość usług publicznych w gminie będzie wysoka - na poziomie porównywalnym z miastem,
- oczekiwaniem iż gmina będzie przystosowana do wdrażania nowych technologii,
- oczekiwaniem, że w stymulowaniu rozwoju gminy, władze lokalne będą szybko reagowały na zmieniające się uwarunkowania i uwzględniały nowe trendy.

Można też oczekiwać, że powiązania zawodowe z Bydgoszczą, gdzie poziom wynagrodzeń jest wyższy, niż przeciętnie na obszarach wiejskich lub w małych miastach, będą skutkować większą zdolnością konsumpcyjną i siłą nabywczą („wynagrodzenia miejskie, ale koszty życia wiejskie”).

Jedną z aspiracji gminy jest dążenie do wykształcenia funkcji turystyczno-rekreacyjnej na terenie gminy. Ze względu na predyspozycje gminy, ale także również stan rozwoju tego typu działalności w sąsiednich gminach, gmina wykazuje bardzo dobre warunki zwłaszcza dla zabudowy letniskowej oraz agroturystyki. Dobre są też warunki dla zapewnienia warunków dla rekreacji własnych mieszkańców. Wzrost ten być może nie jest dostrzegany z perspektywy lokalnej społeczności, ale bardzo częste są przypadki, gdy gminy nie prezentują żadnych walorów, które umożliwiają mieszkańcom rekreację, aktywność fizyczną, regenerację sił. Prognozuje się, że w kolejnych latach skala tego typu działalności będzie się sukcesywnie zwiększać i jakkolwiek nie stanie się zjawiskiem masowym, to może mieć wpływ na sposób postrzegania gminy na zewnątrz jako obszaru atrakcyjnego. Tym bardziej, iż zabudowa letniskowa w gminie cechuje się wysokim standardem i estetyką, jest realizowana na dużych działkach, należy do posiadaczy o ponadstandardowych dochodach, co odróżnia zasadniczo gminę od obszarów skupisk typowej zabudowy w ogrodach działkowych, charakteryzujących się często niskim standardem i dużym zagęszczeniem. Gmina powinna

wykorzystać ten stan wyjściowy i budować wizerunek obszaru rekreacyjnego dla zamożnych mieszkańców miast – jest to nisza, której – jak się przewiduje, nie będą wypełniać inne gminy.

c) prognoza zmian stanu zagospodarowania gminy

Nie przewiduje się istotnych zmian w zagospodarowaniu przestrzeni gminy. Wprawdzie studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy wyznacza bardzo rozległe tereny pod zabudowę mieszkaniową, jednak spodziewane zmiany liczby ludności nie wskazują by szczególnie dynamiczny ruch budowlany był prawdopodobny. Rozwój nowej zabudowy będzie więc dotyczył przede wszystkim terenów w sąsiedztwie już istniejącej zabudowy miejscowości (zwłaszcza dużych), jak też terenów wskazywanych do rozwoju zabudowy letniskowej i rekreacyjnej. Nowa zabudowa (także ta już zrealizowana w ostatnich latach), cechuje się dużą estetyką i korzystnie wpływa na wizerunek miejscowości. Nie przewiduje się więc zmiany charakteru gminy wskutek wprowadzania zabudowy o odmiennym do obecnego charakterze lub o dużej skali.

W południowej części gminy, plan zagospodarowania przestrzennego województwa zakłada realizację głównego punktu zasilania oraz dwóch linii wysokich napięć, zasilających go. Nie jest możliwe określenie perspektyw realizacji powyższego przedsięwzięcia, ponieważ jest ono wskazywane w polityce regionalnej od wielu lat i jak dotąd nie podjęto się jego realizacji. Jest to ważne zagadnienie, bowiem jego realizacja skutkowałaby obniżeniem jakości krajobrazu, wręcz degradacją jego walorów (kratownicowe słupy o dużych wysokościach), a także powodowałaby zajętość terenu (pasy technologiczne o szerokości kilkudziesięciu metrów).

Na terenie województwa, także w powiecie świeckim, obserwuje się duże zainteresowanie realizacją elektrowni wiatrowych. Jest niemal pewne, że także gmina Świekatowo stanie przed problemem podjęcia decyzji w zakresie umożliwienia lub uniemożliwienia realizacji takiego przedsięwzięcia na jej terenie. Ewentualne umożliwienie rozwoju energetyki wiatrowej skutkowałoby bardzo zasadniczymi zmianami w zagospodarowaniu gminy – nie tylko ze względu na fakt, że siłownie stanowiłyby dominantę wysokościową (a więc degradowałyby krajobraz gminy), ale także ze względu na fakt, że obszary wokół siłowni wiatrowych są wyłączone z niektórych form zagospodarowania (a więc uniemożliwiają rozwój niektórych działalności). Farmy wiatrowe mogą negatywnie oddziaływać na atrakcyjność gminy dla zabudowy rekreacyjnej. Jest to więc zagadnienie, które może istotnie wpłynąć na przestrzeń gminy i podjęcie decyzji w tej dziedzinie jest de facto decyzją strategiczną dotyczącą nie tylko obszaru gdzie siłownie byłyby ulokowane, ale całego oblicza i charakteru gminy. Przy tak małej powierzchni gminy, realizacja farmy wiatrowej jest problemem dotyczącym całej gminy.

d) prognoza istotnych zewnętrznych uwarunkowań rozwoju

Istotne dla funkcjonowania gminy zewnętrzne uwarunkowania, dla których prognozuje się zmiany w najbliższej dekadzie:

- W związku z realizacją autostrady A-1 oraz drogi ekspresowej S-5 znacznie wzrośnie atrakcyjność gmin leżących w ich przebiegu (zwłaszcza rejonów w pobliżu węzłów). Spowoduje to wzmocnienie podziału gmin powiatu na „bardziej tradycyjne” (o tradycyjnym wiejskim charakterze) oraz „bardziej rozwojowe” (które będą dążyły do rozwoju nowych funkcji na bazie dróg). Utrwalanie takiego podziału jest korzystne dla rozwoju gminy, bowiem wyraźnie określa rolę i charakter poszczególnych gmin. Sam fakt, że kilka gmin zyskuje istotny impuls rozwojowy jest dla gminy niekorzystny, bowiem można się spodziewać że poprawią one wskaźniki społeczno-gospodarcze, które spowodują, że „statystycznie” gminy te będą postrzegane jako bardziej atrakcyjne. Jednocześnie fakt ten jest korzystny, ponieważ stwarza szanse na powstanie zróżnicowanych miejsc pracy w pobliżu gminy.
- W związku z silniej zaawansowanymi procesami starzenia ludności w Bydgoszczy, aniżeli na obszarach wiejskich, prognozuje się dla Bydgoszczy znaczący spadek liczby ludności w wieku produkcyjnym. Oznacza to większe zapotrzebowanie na pracę i możliwość zwiększenia skali

dojazdów do pracy w mieście, co może mieć realny wpływ na skalę bezrobocia na terenie gminy. Obecnie w Bydgoszczy jest 230 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym (w tym 140,5 tys. w grupie mobilnej – 18-44 lat), a w roku 2020 grupa ta będzie liczyła 195 tys. (w tym w grupie mobilnej – 119 tys.)

- Prognozuje się dalszy rozwój i wzrost potencjału Świecia. Miasto będzie należało do najsilniejszych pod względem potencjału obsługi ludności i miejsc pracy, ośrodków powiatowych.

Najważniejsze determinanty rozwoju gminy

Pod pojęciem najważniejszych determinant rozwoju gminy należy postrzegać uwarunkowania, które w największym stopniu decydują o możliwościach rozwoju gminy. Są to zarówno uwarunkowania stałe i niezmiennie – stanowiące nieprzekraczalne ramy, ograniczenia, granice funkcjonowania gminy, jak też uwarunkowania zmienne – o tak dużym znaczeniu, że ich zmiana oznaczałaby de facto przełom w rozwoju gminy.

W przypadku gminy Świekatowo wyróżnia się zaledwie kilka uwarunkowań o tak decydującym znaczeniu:

- Bardzo mały potencjał demograficzny gminy (mała liczba mieszkańców) – wpływający ograniczająco na możliwości rozwoju działalności, w których decydujące znaczenie ma popyt, jak też znacznie podnoszący koszty realizacji zadań własnych samorządu. Brak warunków dla rozwoju szeregu usług na terenie gminy powoduje, że mieszkańcy w celu realizacji wielu potrzeb są zmuszeni do wyjazdów poza granice gminy.
- Bardzo silne związki z Bydgoszczą. Podstawowe znaczenie dla funkcjonowania gminnej społeczności ma organizacja przewozów na linii kolejowej do Bydgoszczy.
- Brak związków ze Świeciem. Bardzo niekorzystną sytuacją jest niemal całkowity brak związków z siedzibą powiatu – miastem, które w zakresie większości zadań ponadlokalnych powinno być głównym ośrodkiem obsługi mieszkańców. Gmina de facto jest pozbawiona obsługi na poziomie powiatowym, a rolę Świecia w tym zakresie przejęła Bydgoszcz.
- Brak wyróżników – cech, które byłyby jednoznacznie utożsamiane z gminą. Powoduje to, że świadomość nie tylko charakteru gminy, ale w ogóle jej istnienia, jest w powszechnym odbiorze, niewielka. Bardzo duża część mieszkańców gminy wyjeżdża codziennie z gminy do pracy i szkół, a bardzo niewielka liczba mieszkańców z innych gmin przyjeżdża w takim celu do gminy.

Scenariusze rozwoju

Scenariusze rozwoju gminy (czyli możliwe zmiany charakteru i potencjału gminy), będą zależały od kierunków rozwoju w zakresie zaledwie kilku zmiennych o podstawowym znaczeniu. Zmienne te – wraz z możliwymi kierunkami rozwoju i konsekwencjami tych zmian dla całego rozwoju gminy, przedstawiono w tabeli.

zagadnienie	scenariusz pozytywny	scenariusz negatywny
powiązania z Bydgoszczą	co najmniej utrzymywanie obecnej liczby połączeń; zmiany w zakresie taboru obsługującego linię – mające na celu zwiększenie komfortu podróży	każde ograniczenie liczby połączeń do Bydgoszczy jest niekorzystne dla funkcjonowania gminy
powiązania ze Świeciem	stworzenie systemu zapewniającego połączenie z miastem - co najmniej kilka par połączeń umożliwiających dojazd do pracy, szkół, w celu załatwienia potrzeb w zakresie handlu, usług, kultury, wolnego czasu, itp.	bardzo mała liczba połączeń, powoduje, że w praktyce brak możliwości korzystania z potencjału Świecia; miasto nie pełni obecnie wobec gminy funkcji ośrodka powiatowego

rozwój i funkcjonowanie lokalnej infrastruktury technicznej	pełne zwodociągowanie; objęcie systemem kanalizacyjnym zwartej zabudowy największych miejscowości oraz terenów zabudowy letniskowej nad jeziorami; utrzymywanie dobrego stanu technicznego dróg na terenie gminy (dotyczy dróg powiatowych i gminnych wykorzystywanych w codziennym ruchu mieszkańców)	zastój w rozwoju sieci; postępująca dekapitalizacja dróg
rozwój i funkcjonowanie lokalnej infrastruktury społecznej	dobry stan rozwoju infrastruktury; wysoka jakość świadczonych usług z zakresu edukacji i ochrony zdrowia; aktywna i zróżnicowana oferta placówek kulturalnych (powołanie gminnego centrum kultury); wysokie stopień aktywności społecznej mieszkańców	niska jakość usług; brak dostępności (oferty) części usług publicznych na terenie gminy; malejące zainteresowanie mieszkańców sprawami rozwoju gminy
realizacja farmy wiatrowej na terenie gminy	zaniechanie pomysłu realizacji farm wiatrowych na terenie gminy; przeciwdziałanie lokalizacji farm wiatrowych w bezpośrednim sąsiedztwie gminy	doprowadzenie do realizacji farm wiatrowych na terenie gminy
efekty rozwoju scenariuszy w sferach		
	scenariusz pozytywny	scenariusz negatywny
zmiany liczby ludności	stagnacja, a w dłuższym okresie powolny wzrost liczby ludności; duża liczba ludności czasowo przebywającej na terenie gminy (zabudowa letniskowa, tzw. „drugie domy”); mała skłonność do migracji z terenu gminy	stagnacja, a w dłuższym okresie – postępujący ubytek ludności; brak zainteresowania migracjami do gminy, za to duży ubytek ludności wskutek migracji z jej terenu
zmiany przedsiębiorczości na terenie gminy	utrzymywanie obecnej liczby podmiotów gospodarczych lub jej powolny wyrost (nawet w scenariuszu optymistycznych nie ma podstaw do gwałtownego wzrostu liczby działających w gminie firm)	możliwa zarówno stagnacja, jak i wzrost liczby podmiotów – wzrost może być skutkiem likwidacji połączeń do Bydgoszczy i konieczności podejmowania pracy na terenie gminy
rozwój działalności rolniczych	zmniejszenie liczby osób utrzymujących się z rolnictwa oraz zmniejszenie liczby gospodarstw; zwiększenie przeciętnych powierzchni gospodarstw rolnych; poprawa efektywności rolnictwa	brak pozytywnych zmian w strukturze gospodarstw na terenie gminy; duża liczba uzależnionych ekonomicznie mieszkańców, przy małej efektywności gospodarki rolnej
bezrobocie i rynek pracy	zmniejszająca się liczba zarejestrowanych bezrobotnych ; miejsca pracy na terenie gminy oraz wyjazdy do pracy – głównie do Bydgoszczy; wraz ze stworzeniem połączeń do Świecia – wyjazdy do pracy do Świecia	wzrost liczby bezrobotnych; powszechnie występujące bezrobocie długotrwałe; bezrobocie ukryte w rolnictwie

Z analizy powyższego wynika, iż obecnie gmina realizuje scenariusz rozwoju umiarkowanie pozytywny (większość aspektów wykazuje stan typowy dla scenariusza pozytywnego) i choć jego utrzymywanie byłoby w zasadzie pozytywne dla szeroko rozumianych interesów gminy, to pożądana jest poprawa aspektów niewystarczająco dobrze rozwiniętych. Najsłabszym elementem obecnie realizowanego scenariusza jest brak połączeń ze Świeciem. Niekorzystny stan wykazują także niektóre aspekty obsługi ludności (infrastruktury społecznej) – badanie ankietowe przeprowadzone wśród mieszkańców wskazuje na

niezadowolenie z dostępności opieki zdrowotnej na terenie gminy. Słabo rozwinięta jest działalność kulturalna.

Najbardziej newralgicznym aspektem, o podstawowym znaczeniu dla funkcjonowania gminy, jest utrzymywanie połączeń kolejowych z Bydgoszczą. Obecnie linia zapewnia dobrą komunikację z Bydgoszczą – jak dotąd w historii linii, nigdy warunki dojazdu do Bydgoszczy nie były tak dobre. Krańcowo niekorzystnym scenariuszem byłaby sytuacja, w której gmina straciłaby połączenia kolejowe z Bydgoszczą. Oznaczałoby to konieczność rezygnacji z pracy oraz nauki w Bydgoszczy przez znaczną część mieszkańców i skutkowałoby zapaścią społeczno-gospodarczą gminy (brak możliwości kontynuacji albo ukończenia edukacji – już na poziomie ponadgimnazjalnym; wysoki poziom bezrobocia).

Wizja rozwoju gminy

Podstawowym celem rozwoju gminy jest zapewnienie mieszkańcom wysokiej jakości życia. Wysoką jakość życia należy zdefiniować jako stan obiektywny (jakość „obiektywnie” wysoka - czyli stan zgodny z ogólnie akceptowanymi standardami – wyrażanymi we wskaźnikach i możliwy do dokonywania porównań między różnymi obszarami) oraz jako stan subiektywny (jakość „subiektywnie” wysoka - czyli zgodna z aspiracjami mieszkańców gminy i samorządu gminnego).

Jakość życia jest pojęciem złożonym i tylko częściowo zależnym od działań samorządu gminy. Składają się na nią następujące aspekty:

- stan środowiska – korzystny stan środowiska zamierza się osiągnąć poprzez działania w sferze infrastruktury technicznej (zwłaszcza gospodarki ściekowej) oraz poprzez prowadzenie gospodarki przestrzennej nie powodującej degradacji walorów środowiska,
- dobre warunki zamieszkania – zamierza się je zapewnić poprzez rozwój infrastruktury technicznej, poprawę stanu dróg oraz racjonalną politykę przestrzenną, zapobiegającą rozpraszaniu osadnictwa,
- warunki dla rozwoju społecznego i samorealizacji mieszkańców – zamierza się je zapewnić poprzez prawidłową realizację zadań własnych w zakresie sfery społecznej – dotyczy to takich aspektów jak: edukacja przedszkolna, podstawowa i gimnazjalna, podstawowa opieka zdrowotna, lokalna kultura, a także poprzez tworzenie warunków dla rozwoju aktywności społecznej i budowanie społeczeństwa obywatelskiego oraz rozwój i upowszechnianie technologii informacyjnych (budowa społeczeństwa informacyjnego – zdolnego do swobodnego posługiwania się nowoczesnymi technologiami),
- warunki dla rozwoju gospodarczego – zamierza się je stwarzać poprzez wyznaczanie i przygotowywanie terenów inwestycyjnych oraz promocję gminy; pośrednio lokalizacji inwestycji na terenie gminy sprzyjają inne działania, na przykład rozwój infrastruktury technicznej, dobry stan dróg,
- warunki dla realizacji różnego rodzaju potrzeb, także o charakterze specjalistycznym – tego typu potrzeby są realizowane poza terenem gminy, przede wszystkim w dużych miastach; zamierza się podejmować starania na rzecz zachowania dobrych połączeń komunikacyjnych z Bydgoszczą i Tucholą oraz stworzenia wystarczającej liczby połączeń ze Świeciem,
- warunki dla rekreacji i wypoczynku – zamierza się je zapewnić poprzez zagospodarowanie atrakcyjnych terenów - przede wszystkim nad jeziorami i w strefie brzegowej jezior, ale niektóre formy rekreacji mogą być realizowane także w innych częściach gminy (np. w kompleksach lasów).

Samorząd gminy, w ramach posiadanych kompetencji może realizować zadania w zakresie dostępu i jakości infrastruktury społecznej (należy tu wymienić przede wszystkim zadania związane z edukacją, opieką przedszkolną, podstawową ochroną zdrowia, kulturą) i technicznej (infrastruktura wodno-kanalizacyjna, stan dróg gminnych), stwarzania warunków do rozwoju przedsiębiorczości (gospodarka przestrzenna). Ważnym działaniem samorządu gminnego jest podejmowanie działań rozwojowych finansowanych ze źródeł

zewnątrznych (partycypacja w środkach umożliwiających dofinansowanie przedsięwzięć rozwojowych).

Na jakość życia mieszkańców składają się także aspekty całkowicie niezależne od działań samorządu gminnego oraz mieszkańców gminy, a zależne od kompetencji władz powiatu. Do tej grupy zaliczyć należy specjalistyczną opiekę zdrowotną (w tym lecznictwo szpitalne), szkolnictwo na poziomie ponadgimnazjalnym oraz drogi powiatowe (szczególnie ważne dla obsługi komunikacyjnej gminy).

Specyfiką gminy Świekatowo jest jej mały potencjał wynikający z małej powierzchni i małej liczby mieszkańców. Podobne problemy rozwoju prezentuje część gmin sąsiednich, w powiecie świeckim - Lniano, Bukowiec, Drzycim. Każda z tych gmin stanowi zbyt mały potencjał, by rozwijać niektóre rodzaje działalności lub by być obszarem atrakcyjnym dla określonego rodzaju podmiotów, ale współpraca sąsiadujących gmin może w znaczący sposób zwiększyć ich potencjał i sprowadzić tu działalności pożądane dla lokalnych społeczności. Zakłada się więc, że w kształtowaniu rozwoju – zwłaszcza w dziedzinach niezależnych od polityki władz gminy (wykraczających poza kompetencje władz gmin) szczególną rolę powinna odgrywać współpraca na rzecz wspólnego osiągnięcia celów i zaspokojenia potrzeb małych lokalnych społeczności każdej z gmin. Z opisanych powyżej powodów, gmina Świekatowo wspierać będzie wszelkie inicjatywy zmierzające do rozwoju potencjału gospodarczego sąsiednich gmin, bowiem powstające tam miejsca pracy mogą służyć także mieszkańcom gminy Świekatowo.

Aspiracją władz gminy i mieszkańców jest, by gmina Świekatowo, była obszarem:

- o korzystnych warunkach i wysokiej jakości życia mieszkańców (gmina jako przestrzeń przyjazna mieszkańcom, zapewniająca przyjemność i satysfakcję z zamieszkiwania na jej obszarze),
- dobrze dostępnym – co umożliwi jej mieszkańcom korzystanie z dóbr i usług niezbędnych dla codziennego życia, ale niedostępnych na terenie gminy.

Najkorzystniejszym scenariuszem rozwoju gminy w przyszłości, jest scenariusz, który ma zapewnić na terenie gminy dobre warunki zamieszkania i rozwoju społecznego (czyli realizacja aspiracji mieszkańców w zakresie indywidualnego rozwoju, zapewniająca satysfakcję z zamieszkiwania na terenie gminy), a jednocześnie dobrą dostępność do Bydgoszczy i Świecia, które powinny być głównymi ośrodkami pracy, nauki i zaspokajania różnego rodzaju potrzeb.

Należy podkreślić, że na terenie gminy podejmowane będą działania wspierające wszelkie formy przedsiębiorczości (nie kolidujące ze środowiskiem oraz nie wpływające negatywnie na jakość zamieszkania) – ale należy być świadomym, że na terenie gminy nie ma możliwości stworzenia warunków rozwoju gospodarczego na wielką skalę, co pozwoliłoby zagospodarować dużą liczbę ludności zdolnej i chętnej do podjęcia pracy (rynek pracy na terenie gminy nigdy się nie zbilansuje – zawsze popyt na miejsca pracy będzie znacznie wyższy od ich liczby), jak też, że na terenie gminy (lub w jej bezpośrednim sąsiedztwie) nie ma możliwości realizacji potrzeb w zakresie edukacji na poziomie średnim lub specjalistycznej opieki zdrowotnej. Gmina Świekatowo ze względu na brak miejsc pracy oraz brak oferty edukacyjnej, zawsze pozostanie „osiedlem sypialnianym”, które będzie połączone z miastami (obecnie z Bydgoszczą, a docelowo z Bydgoszczą i Świeciem) codziennymi wahadłowymi dojazdami mieszkańców na dużą skalę. W tych tak bardzo ważnych aspektach gmina pozostanie uzależniona od potencjału miast. Natomiast w zakresie działań o charakterze lokalnym, zależnych od kompetencji władz samorządowych gminy, możliwe jest stworzenie bardzo korzystnych warunków związanych z: uzbrojeniem w zakresie infrastruktury technicznej, zapewnieniem wysokiej jakości edukacji na poziomie podstawowym i gimnazjalnym, zapewnieniem powszechnej opieki przedszkolnej, zapewnieniem atrakcyjnej oferty kulturalnej, stworzeniem warunków lub realizacją sieci technologii informatycznych, zagospodarowaniem przestrzeni publicznych oraz miejsc rekreacji. Są to aspekty, w zakresie których gmina może osiągnąć stan korzystniejszy, niż inne gminy. Powodzenie w tych dziedzinach zależy wyłącznie od działań samorządu,

bowiem są to zagadnienia dla których inicjatywa, decyzja oraz finansowanie leżą w wyłącznych kompetencjach samorządu gminnego.

Celem rozwoju gminy jest więc stworzenie bardzo korzystnych warunków do zamieszkania przy akceptacji uzależnienia od Bydgoszczy i Świecia w zakresie tak podstawowych potrzeb, jak rynek pracy oraz szereg ważnych dla codziennego życia usług. Na uwagę zasługuje jednak fakt, że gmina Świekatowo posiada wyjątkowo korzystne predyspozycje, by tego typu model funkcjonowania realizować. Sąsiednie gminy posiadają równie trudną sytuację w zakresie braku miejsc pracy oraz braku usług ponadlokalnych, ale w przeciwieństwie do gminy Świekatowo nie posiadają tak dobrej dostępności kolejowej w relacjach z Bydgoszczą (nie posiadają także wystarczająco dobrych połączeń z siedzibami powiatów – Świeciem lub Tucholą).

Konkurencyjność gminy Świekatowo nie ma się więc opierać na walce o inwestorów, ale na stwarzaniu warunków życia lepszych, niż w sąsiednich gminach. Celem tak pojmowanej konkurencyjności jest ograniczanie emigracji z terenu gminy oraz zachęcanie do osiedlania na jej terenie. W przypadku małych gmin największym kapitałem rozwojowym są mieszkańcy i właśnie troska o jakość życia na terenie gminy oraz o zwiększanie liczby mieszkańców jest priorytetem rozwoju gminy Świekatowo.

Przewagą konkurencyjną gminy będą więc lepsze, niż w innych gminach warunki życia. Zakłada się podejmowanie starań o pozyskanie miejsc pracy na terenie gminy, ale rezygnuje się z rozwoju gospodarczego za wszelką cenę – wskazując, że tradycyjne wiejskie otoczenie i wysoka jakość środowiska są walorami godnymi ochrony. Atrakcyjność gminy ma się wyrażać przede wszystkim w dobrym jej wyposażeniu w infrastrukturę i podążaniu za nowoczesnością w zakresie potrzeb mieszkańców, przy jednoczesnym zachowaniu wszelkich walorów tradycyjnego obszaru wiejskiego, izolowanego od intensywnych procesów urbanizacyjnych.

Zakłada się, że w wyniku kształtowania rozwoju gminy, będzie ona obszarem:

- o coraz lepszej jakości życia mieszkańców – mierzonej stanem rozwoju infrastruktury (społecznej i technicznej) oraz jakością funkcjonowania tej infrastruktury
- o rosnącej liczbie mieszkańców – na co składać się będzie zarówno niewielki odpływ z terenu gminy, jak i napływ na jej teren mieszkańców innych obszarów
- przygotowanym do funkcjonowania w warunkach technologii informacyjnych – stan ten zamierza się osiągnąć zarówno poprzez rozwój urządzeń pozwalających na swobodne korzystanie z usług informacyjnych (powszechny dostęp do sieci Internet), jak i poprzez przygotowanie społeczności gminnej do korzystania z tego typu infrastruktury (zapobieganie wykluczeniu społecznemu spowodowanemu brakiem umiejętności posługiwania się takimi technikami)
- o dobrej dostępności do miast najważniejszych dla obsługi mieszkańców – Bydgoszczy, Świecia i Tucholi
- o dobrych warunkach prowadzenia gospodarki rolnej – wprawdzie w gestii samorządu gminnego nie leżą żadne działania bezpośrednio ukierunkowane na poprawę warunków ekonomicznych prowadzenia działalności rolniczej, ale zamierza się realizować szereg działań pośrednio wpływających na gospodarkę rolną – przede wszystkim rozwój infrastruktury technicznej, poprawa stanu dróg lokalnych, zapewnienie doradztwa w zakresie prowadzenia gospodarki rolnej. Potencjalnie ciekawą ofertą jest rozwój rolnictwa ekologicznego – gmina ze względu na dobry stan środowiska posiada predyspozycje dla tego typu produkcji, a dodatkowo warunki glebowe pozwalają na tylko umiarkowanie intensywną tradycyjną gospodarkę – rolnictwo ekologiczne jest więc obiecującą alternatywą dodatkowego źródła dochodów
- o malejącym i niższym, niż przeciętnie – poziomie bezrobocia; wprawdzie liczba miejsc pracy na

terenie gminy nie będzie duża, ale mieszkańcy będą wyjeżdżać do pracy do miast – warto zauważyć, że możliwość dojazdów do pracy do Bydgoszczy pozwala na zamieszkiwanie na terenie gminy specjalistów w dziedzinach, w których nie ma miejsc pracy w tradycyjnych obszarach wiejskich. Możliwość dojazdów do pracy do Bydgoszczy sprawia więc, że społeczeństwo gminy będzie bardziej zróżnicowane pod względem zawodowym i stosunkowo bardziej zamożnym, gdyż poziom wynagrodzenia w miastach jest wyższy, niż na obszarach wiejskich

- o dużej aktywności mieszkańców – przejawiającej się w zaangażowaniu w sprawy rozwoju lokalnego oraz zainteresowaniu aktywnym spędzaniem wolnego czasu wspólnie z innymi mieszkańcami gminy
- o dużej atrakcyjności dla lokowania zabudowy o charakterze letniskowym – pozwalającej na czerpanie korzyści z czasowego przebywania na terenie gminy „dodatkowych mieszkańców”, ale także kształtującej wizerunek gminy jako obszaru atrakcyjnego i pozytywnie odbieranego
- dobrze wyposażonym w infrastrukturę służącą spędzaniu wolnego czasu (oferta kulturalna, zagospodarowanie dla rekreacji)

W dalszej części opracowania przedstawiono szczegółowe założenia realizacji zamierzeń rozwojowych (dążenia do osiągnięcia stanu opisanego w wizji rozwoju), w podziale na następujące grupy tematyczne:

- Rozwój gminy w powiecie
- Rozwój społeczny
- Rozwój gospodarczy
- Infrastruktura techniczna. Drogi i komunikacja

Rozwój gminy w powiecie

Gmina jest obecnie w niewielkim stopniu zintegrowana z powiatem świeckim i jego siedzibą. Jest to stan niekorzystny i należy dążyć do jego zmiany. Świecie, pomimo iż jest dobrze rozwiniętym ośrodkiem powiatowym – wyróżniającym się potencjałem na tle innych miast tej klasy, oczywiście nie jest w stanie konkurować z ofertą Bydgoszczy, niemniej jednak może i powinno pełnić funkcje uzupełniające wobec oferty Bydgoszczy, różnicując i wzbogacając ofertę tego miasta. Należy także pamiętać, że w Świeciu – jako siedzibie powiatu – funkcjonują instytucje administracji, obsługujące gminę Świekatowo i załatwienie niektórych potrzeb mieszkańców wymaga bezpośredniego kontaktu z nimi.

Podstawowym problemem jest komunikacja ze Świeciem. Liczba połączeń uniemożliwia prawidłową obsługę ludności i wyklucza możliwość regularnych codziennych kontaktów (np. dojazdy do pracy i szkół), ale w praktyce uniemożliwia także załatwianie spraw okazjonalnych (specjalistyczna ochrona zdrowia, handel, usługi, kultura). Należy zauważyć, że do podstawowych zadań powiatu należy prowadzenie szkolnictwa ponadgimnazjalnego i specjalistycznej opieki zdrowotnej, a więc dziedzin o fundamentalnym znaczeniu dla obsługi ludności i jakości jej życia. Miasta powiatowe zazwyczaj są też dużymi ośrodkami gospodarczymi i oferują znaczącą liczbę miejsc pracy. Poprawiają więc bilans rynku pracy w gminach.

Do grupy działań o największym priorytecie w rozwoju gminy Świekatowo należy więc podejmowanie działań na rzecz ustanowienia połączeń autobusowych gminy ze Świeciem – w liczbie co najmniej 4-5 par dziennie i dostępnych zwłaszcza w tych miejscowościach, które leżą w oddaleniu od przystanków na linii kolejowej do Bydgoszczy.

Analizując perspektywy rozwoju gminy w powiecie, należy zwrócić uwagę na następujące aspekty:

- Brak specjalizacji i wyróżników.
- Bardzo małe znaczenie w ogólnym potencjale powiatu – wynika to z obiektywnie małej liczby mieszkańców i małej powierzchni gminy, ale także z faktu, że powiat świecki jest jednostką składającą się z niezwykle dużej liczby gmin (wskutek czego interesy poszczególnych gmin przestają być dostrzegalne), wśród których praktycznie wszystkie prezentują wyższy potencjał i mają

korzystniejszą dla realizacji własnych interesów, pozycję w powiecie. Gmina pozostanie obszarem niewyróżniającym się w powiecie pod względem skali (wielkości) zjawisk tu zachodzących.

- Całkowite uzależnienie od zadań o charakterze ponadlokalnym – na terenie gminy nie ma żadnych usług publicznych o charakterze ponadlokalnym (przede wszystkim szkolnictwo, ochrona zdrowia, kultura), ani też nie rozwinęły się żadne usługi komercyjne (np. wyspecjalizowany handel i ponadstandardowe usługi). Realizacja potrzeb mieszkańców w tych dziedzinach odbywa się w Bydgoszczy, a nie w Świeciu, co odróżnia gminę Świekatowo od pozostałych gmin powiatu. W tej części województwa sieć miast jest niezwykle słabo rozwinięta i mieszkańcy mają bardzo małą możliwość „wyboru” miasta. Brak połączeń ze Świeciem „skazuje” ludność na korzystanie z oferty Bydgoszczy. Prowadzi to do całkowitego uzależnienia funkcjonowania gminy od organizacji przewozów na linii kolejowej, stanowiącej jedyne połączenie gminy z tym miastem (w przypadku odstąpienia od realizacji przewozów, gmina traci całkowicie możliwość obsługi ponadlokalnej, co doprowadzi do zapaści na rynku pracy i przerwania edukacji przez znaczną część młodzieży).
- Ponieważ gmina nie jest w stanie konkurować z innymi obszarami (gminami w powiecie świeckim, ale także w sąsiednich powiatach tucholskim i bydgoskim) skalą prowadzonych działalności, pożądane jest poszukiwanie specjalizacji - „nisz rynkowych”, w zakresie których rola, znaczenie i pozytywny wizerunek byłby niewspółmiernie wyższy od ogólnego znaczenia w systemie społeczno-gospodarczym powiatu i województwa. Dla gminy Świekatowo proponuje się, by atrakcyjność była budowana na podstawie „przewag jakościowych”, zapewniających najlepsze warunki zamieszkania i jakość życia mieszkańców – to znaczy poprzez osiągnięcie takiego stanu rozwoju i jakości funkcjonowania lokalnej infrastruktury, który będzie wyróżniał gminę na tle innych obszarów i skutkował z jednej strony niechęcią do migrowania z jej terenu, a z drugiej – zainteresowaniem osiedlaniem się na jej terenie.

Zagadnieniem specyficznym dla powiatu świeckiego jest sąsiedztwo kilku gmin o stosunkowo małej liczbie mieszkańców, małym ogólnym potencjale społeczno-gospodarczym i małym znaczeniu w powiecie, przy całkowitym uzależnieniu od Świecia lub (jak w przypadku gminy Świekatowo) Bydgoszczy, w zakresie funkcji ponadlokalnych. Stwarza to wyjątkowe warunki do zawiązywania współpracy między sąsiednimi gminami w celu wspólnego prowadzenia zadań ponadlokalnych (wykraczających poza zadania własne gmin), ale istotnych dla ich rozwoju.

Dla gminy Świekatowo wskazuje się na następujące atrakcyjne obszary współpracy z sąsiednimi gminami:

- współpraca z gminami Bukowiec, Lubiewo, Cekcyn. Lniano, Drzycim, Pruszcz mogłaby dotyczyć uruchomienia połączeń autobusowych ze Świeciem oraz Tucholą; z gminami Pruszcz, Dobrcz i Bukowiec – połączeń z Bydgoszczą,
- współpraca z gminą Pruszcz lub Bukowiec mogłaby dotyczyć realizacji sieci gazowej (ze względu na duży potencjał demograficzny, realizacja sieci w gminie Pruszcz jest znacznie bardziej realna),
- współpraca z innymi gminami w przebiegu linii kolejowej z Tucholi do Bydgoszczy na rzecz bezwzględного utrzymania ruchu i odpowiedniej organizacji przewozów (ustalenie rozkładów dogodnych dla mieszkańców, presja na zapewnienie standardu obsługi – punktualność, stan i wielkość taboru, presja w kierunku zapewnienia atrakcyjnych opłat za przejazdy, itp.).

Ponadto z sąsiednimi gminami powiatu świeckiego możliwa jest współpraca w zakresie działalności o charakterze powiatowym, za które odpowiedzialny jest samorząd powiatowy, lub w zakresie których „patronat” samorządu powiatowego byłby bardzo pożądany ze względów organizacyjnych. Fakt, że Świecie w stosunku do obszaru powiatu jest położone skrajnie acentralnie, a dostępność miasta z niektórych części powiatu jest utrudniona (duże odległości, słabość funkcjonowania PKS), sprzyja ideom lokowania działalności o charakterze powiatowym także poza Świeciem. Wskazuje się zwłaszcza na gminy: Pruszcz,

Bukowiec, Lniano, Drzycim jako partnerów do współpracy i wskazuje się następujące sfery, których mogłaby ona dotyczyć:

- współpraca w zakresie tworzenie na terenie jednej z wymienionych gmin różnych form szkolnictwa dla dorosłych (zarówno tradycyjne szkoły, jak też różnego rodzaju kursy i szkolenia),
- współpraca na rzecz poprawy dostępności leczenia specjalistycznego (np. rozwinięcia działalności leczenia specjalistycznego na bazie jednej z gminnych przychodni, gabinetów specjalistycznych lub – co wydaje się bardziej atrakcyjne - „wspólne zatrudnianie” lekarzy specjalistów, którzy będą pełnili dyżury w przychodniach w każdej z gmin),
- współpraca na rzecz zagospodarowania i promocji turystyki – mająca na celu wykreowanie produktu, który może będzie wzmacniał funkcję agroturystyczną i letniskową w tych gminach (wspólna realizacja zagospodarowania, np. sieci szlaków pieszych, rowerowych, konnych, w miarę możliwości – wodnych oraz wspólna realizacja promocji tej oferty, co ma na celu uczynienie tego obszaru atrakcyjniejszym miejscem pobytów agroturystycznych lub we własnej bazie letniskowej),
- w przyszłości (w perspektywie 10-15 lat) – wraz ze zmianami struktur wiekowych, przede wszystkim spadkiem liczby dzieci i młodzieży i postępującym wzrostem liczby ludności starszej – możliwa jest współpraca na rzecz wspólnej realizacji części zadań własnych gmin – np. prowadzenia ponadgminnego gimnazjum (w małych gminach liczba dzieci w wieku gimnazjalnym będzie bardzo mała) oraz działalności na rzecz osób starszych (opieka medyczna, opieka socjalna, zapewnienie możliwości zagospodarowania wolnego czasu – np. atrakcji kulturalnych). Są to zadania, które będą niezbędne, a jednocześnie wymagają dużych nakładów finansowych przy niewspółmiernie małej liczbie bezwzględnej odbiorców. Współpraca może polegać na „dzieleniu się” obowiązkami lub powołaniu spółki realizującej dane zagadnienie dla zespołu kilku sąsiadujących ze sobą małych gmin.

Reasumując, należy stwierdzić że:

- najważniejszą szansą rozwoju gminy na tle powiatu, jest konkurowanie jakością życia mieszkańców,
- największym zagrożeniem dla rozwoju gminy w kategorii uwarunkowań zewnętrznych jest likwidacja lub gwałtowne ograniczenie liczby połączeń kolejowych do Bydgoszczy,
- najważniejszą potrzebą w kategorii uwarunkowań zewnętrznych jest ustanowienie regularnych i częstych połączeń autobusowych do Świecia.

Rozwój społeczny

Samorządy - gminny oraz powiatowy - odpowiadają za szeroką sferę usług infrastruktury społecznej, będących tzw. zadaniami własnymi. Funkcjonowanie tych usług - ich jakość i dostępność - są podstawowymi czynnikami kształtującymi codzienne warunki życia, poziom zadowolenia z zamieszkania w danej miejscowości, pośrednio wpływają też na aktywność społeczną i wiążą się z szeroko rozumianym rozwojem społecznym.

Wśród najważniejszych zagadnień należących do tej grupy, zaliczyć należy: edukację, ochronę zdrowia, kulturę, bezpieczeństwo publiczne, zagospodarowanie przestrzeni publicznych.

Jeśli przyjąć, że gmina ma być konkurencyjna poprzez oferowanie wysokiej jakości życia mieszkańców, to jednym z najważniejszych elementów pozostaje jakość kształcenia. Powinna ona stać na bardzo wysokim poziomie, zdecydowanie wykraczać poza typowe standardy, a więc także ponad poziom kształcenia oferowany w sąsiednich gminach. Tylko zapewnienie wysokiej jakości kształcenia jest szansą na pozyskiwanie (napływ) na teren gminy oraz zapobieganie odpływu z gminy młodych rodzin – zwłaszcza lepiej sytuowanych materialnie.

Na terenie gminy nie ma obecnie placówek edukacyjnych innych niż przedszkola, szkoły podstawowe i gimnazjum i taki stan zapewne utrzyma się w przyszłości. Podejmowane będą starania na rzecz organizacji na terenie gminy form kształcenia dla dorosłych, ale trudno oceniać prawdopodobieństwo, iż przyniosą one efekt.

Priorytetami w zakresie funkcjonowania placówek oświatowych na terenie gminy, są:

- osiągnięcie i utrzymywanie wysokiego poziomu kształcenia – miarą powinno być osiąganie przez uczniów szkół z terenu gminy ponadprzeciętnych wyników z testów i egzaminów (testy 6-klasistów i testy gimnazjalne),
- objęcie wszystkich uczniów nauką dwóch języków obcych (ze wskazaniem na angielski i niemiecki jako optymalne) oraz rozważenie wprowadzenia w gimnazjum nieobowiązkowej nauki rzadziej spotykanych w szkołach języków (np. szwedzkiego, francuskiego, włoskiego, hiszpańskiego, rosyjskiego, chińskiego),
- zapewnienie właściwej bazy lokalowej poprzez remonty i modernizacje,
- zapewnienie prawidłowego wyposażenia w obiekty i sprzęt służące wychowaniu fizycznemu i uprawianiu sportu,
- zapewnienie bezpieczeństwa w drodze do szkoły,
- ograniczanie uciążliwości związanych z koniecznością dojazdów i dowozu do szkół - zapewnienie komfortu dojazdów poprzez optymalizację godzin lub tras dojazdów,
- zapewnienie właściwego wyposażenia służącego nauce informatyki,
- wyposażanie szkół w pracownie przedmiotowe,
- poprawa kwalifikacji zawodowych nauczycieli,
- umożliwianie i wsparcie dla ewentualnych inicjatyw tworzenia nowych placówek niepublicznych.

W stosunku do gimnazjum postuluje się dodatkowo:

- wprowadzanie dodatkowych przedmiotów związanych z elementami ekonomii, zasad funkcjonowania gospodarki wolnorynkowej, zasad funkcjonowania lokalnych społeczności obywatelskich, ekorozwoju, wiedzy o możliwościach rozwoju własnego powiatu i gminy. Przyczyni się to do lepszego przygotowania młodzieży do efektywnego i twórczego uczestnictwa w życiu lokalnych społeczności.

W szkole w Świekatowie istnieje potrzeba wykonania następujących inwestycji z zakresu stanu technicznego obiektu:

- wymiana pokrycia dachowego budynku,
- termomodernizacja (docieplenie ścian - elewacji, wymiana 60% stolarki okiennej),
- modernizacja kotłowni z uwagi na częste awarie kotła na biomasę – wymiana urządzenia,
- przeprowadzenie remontów pomieszczeń – prace związane z wymianą posadzek, ułożeniem nowych wykładzin w salach dydaktycznych, remontem i doposażeniem szatni, remontem toalet, remontem klatek schodowych,
- rozbudowa oświetlenia zewnętrznego i monitoringu szkolnego na salę gimnastyczną oraz boiska,
- rozbudowa parkingu dla pracowników szkół i urzędu,
- do wymiany kwalifikuje się wyposażenie niektórych klas – zwłaszcza ławki szkolne i krzesła.

Ponadto wskazuje się na konieczność zakupu dodatkowych pakietów oprogramowania niezbędnego do celów dydaktycznych.

Planowane działania w zakresie edukacji powinny więc dotyczyć przede wszystkim poprawy bazy lokalowej i dydaktycznej. Szkoły należy wyposażać w nowoczesne pracownie przedmiotowe, kadra nauczycielska powinna uzupełniać posiadane kwalifikacje, budynki i wyposażenie szkół należy modernizować i rozbudowywać - zwłaszcza dotyczy to wyposażenia w infrastrukturę sportową, sprzęt sportowy oraz

sukcesywnie modernizowany sprzęt do nauki informatyki.

W stosunku do zadań oświatowych leżących w gestii powiatu interes gminy realizują:

- umożliwienie dojazdu z terenu gminy do Świecia – jako warunku korzystania z placówek oświatowych przez młodzież z terenu gminy (poziom ponadgimnazjalny)
- dążenie do utrzymania jak największej liczby z funkcjonujących obecnie placówek pomimo spodziewanego zmniejszenia liczby uczniów,
- dążenie do lokowania szkół tego typu na obszarach wiejskich (łatwiejsza dostępność),
- utrzymanie proporcji miejsc w szkołach zakładającej ok. 20% udział szkół zasadniczych zawodowych, ok. 40-50% udział szkół średnich zawodowych i ok. 30-40% udział szkół średnich ogólnokształcących,
- utrzymywanie i rozwijanie szkolnictwa dla dorosłych oraz dodatkowych form kształcenia mających na celu poprawę i dostosowanie kwalifikacji zawodowych dorosłych. Zakłada się tu przede wszystkim:
 - dostosowanie wielkości bazy do popytu,
 - ścisłą współpracę z Urzędem Pracy w zakresie kierunków kształcenia dostosowanych do lokalnego rynku pracy,
 - organizację różnego rodzaju kursów i szkoleń – o krótkim czasie nauki (szybkie dostosowanie do potrzeb),
 - naukę informatyki dla dorosłych w formie szybkich kursów,
 - wsparcie dla rozwoju języków obcych,
 - przygotowanie do podejmowania pracy za granicą,
 - niektóre rodzaje kursów należy prowadzić także poza siedzibami szkół dla dorosłych - także na bazie szkół podstawowych (gimnazjów) w miejscowościach wiejskich - w celu maksymalnego ułatwienia dostępu dla mieszkańców.

Ważnym zagadnieniem z zakresu rozwoju społecznego jest edukacja dorosłych – założenia w tej dziedzinie przedstawiono w części dotyczącej rozwoju gospodarczego gminy.

Jednym z zadań o podstawowym znaczeniu dla obsługi mieszkańców jest opieka przedszkolna. Podkreślić należy wieloaspektowość tego zagadnienia. Często zwraca się uwagę na aspekt ekonomiczny, czyli możliwość powrotu kobiet do pracy, a także aspekt społeczny związany z możliwością realizacji przez kobiety aspiracji zawodowych, czy poprawa kwalifikacji zawodowych, itp. Na obszarach wiejskich, gdzie mniej kobiet pracuje zawodowo, ważniejszy wydaje się aspekt edukacyjny, ponieważ obecnie przedszkola w coraz większym wymiarze pełnią funkcje oświatowe - coraz bardziej powszechna jest nauka języka obcego, informatyki, prowadzenie innych - cennych z punktu widzenia wszechstronnego rozwoju dziecka, zajęć. Tym samym możliwość korzystania z przedszkola stawia dzieci w korzystniejszej sytuacji na starcie edukacji w szkole podstawowej. Nauczyciele najmłodszych klas szkół podstawowych podkreślają także, iż przedszkola socjalizują - przygotowują dzieci do życia w grupie.

Badania ankietowe wskazują na stosunkowo małe zapotrzebowanie na usługi przedszkolne – dostępność do przedszkoli uzyskuje bardzo wysoką ocenę wśród usług. Należy zauważyć, że liczba miejsc odpowiada ok. 2/3 liczby dzieci w wieku przedszkolnym, a więc nie ma możliwości by wszystkie dzieci uczęszczały do przedszkoli, ale też prawdopodobnie nie ma takiego oczekiwania społecznego. Opisane wcześniej aspekty działalności przedszkoli nie są w pełni doceniane - pożądana jest zmiana świadomości ludności w tej dziedzinie, ale również bardzo pożądane są działania samorządu w zakresie tworzenia nowych placówek przedszkolnych.

Podkreślić należy, iż opieka przedszkolna może być rozwijana w bardzo różnych formach, np:

- jako typowe przedszkola (z pełnym lub częściowym zakresem czasowym funkcjonowania),

- poprzez prowadzenie oddziałów przedszkolnych przy szkołach, zmierzające do zapewnienia opieki także nad młodszymi dziećmi (co jest realizowane na terenie gminy),
- jako organizacja miniprzedszkole na bazie świetlic wiejskich (w postaci realizacji kilku godzin zajęć przedszkolnych w niektóre dni tygodnia) - ta forma jest szczególnie interesująca w miejscowościach wiejskich, gdzie część kobiet nie pracuje, a więc nie ma zapotrzebowania na pełną opiekę nad dzieckiem, natomiast miniprzedzkole może pełnić funkcje edukacyjne i socjalizujące. Ta forma byłaby ciekawym rozwiązaniem dla gminy Świekatowo, gdzie oddziały przedszkolne działają w 2 miejscowościach, a z kilku pozostałych odległość jest zbyt duża, by można bezproblemowo odprowadzać dzieci do tychże placówek.

Niestety fakt, że znaczna część mieszkańców gminy pracuje poza terenem gminy, utrudnia realizację opieki przedszkolnej. Uwidacznia się tu podstawowa niedogodność wyjazdów do pracy, a mianowicie długi czas przebywania poza miejscem zamieszkania – na tyle długi, że może przekraczać dopuszczalny czas pobytu dziecka w przedszkolu. System powszechnych wyjazdów do pracy może więc skutkować: zapewnianiem opieki pozaprzedzkolnej (np. przez opiekunki), rezygnacją z pracy, bądź rezygnacją z posiadania potomstwa (ze względu na brak możliwości zapewnienia opieki w sytuacji gdy oboje rodzice wyjeżdżają do pracy).

Opieka przedszkolna powinna być traktowana jako pierwszy etap inwestycji w kapitał ludzki – poprawę jakości wykształcenia mieszkańców. W tym kontekście priorytetami w zakresie opieki przedszkolnej powinno być:

- zwiększenie świadomości społecznej - uświadamianie korzyści i zachęcanie do korzystania z opieki przedszkolnej,
- rozplanowanie i sukcesywne wdrażanie racjonalnej sieci placówek opieki przedszkolnej (po uprzednim wywiadzie środowiskowym na temat potrzeb mieszkańców w tym zakresie),
- realizacja punktów przedszkolnych w innych miejscowościach na terenie gminy.

Zdecydowanie najslabiej ocenianym w badaniu ankietowym przez mieszkańców aspektem funkcjonowania usług sfery publicznej w gminie jest dostępność oraz jakość opieki zdrowotnej. Jest to jeden z najważniejszych czynników kształtowania jakości życia mieszkańców. Niskie oceny dotyczą zarówno dostępu do świadczeń medycznych, jak i ich niesatysfakcjonującej jakości. Optymalnym modelem jest, by ośrodek zdrowia oferował powszechną opiekę lekarza ogólnego, pediatry, stomatologa, a w wybrane dni - także wybranych lekarzy specjalistów. Coraz częściej spotyka się placówki gminne, w których istnieje możliwość zasięgnięcia porady ginekologa - powinno stać się to standardem także na terenie gminy.

Lecznictwo specjalistyczne o szerokim zakresie oraz opieka szpitalna oferowane będą w Świeciu (kolejny aspekt, w zakresie którego niedorozwój komunikacji autobusowej do Świecia ogranicza możliwość korzystania z oferty).

Podstawowymi priorytetami w zakresie ochrony zdrowia mieszkańców gminy, są:

- poprawa dostępności do lekarzy w przychodni gminnej, w tym przede wszystkim stworzenie możliwości opieki stomatologicznej,
- nawiązywanie porozumień z sąsiednimi gminami na rzecz tworzenia ponadlokalnej opieki specjalistycznej w wybranych gminnych ośrodkach zdrowia lub na rzecz pełnienia przez lekarzy specjalistów dyżurów w poszczególnych gminnych ośrodkach zdrowia,
- sprawne funkcjonowanie systemu ratownictwa medycznego,
- sprawne funkcjonowanie szpitala w Świeciu w sposób zapewniający optymalną opiekę nad mieszkańcami powiatu oraz sukcesywny rozwój placówki,
- sukcesywne doposażanie gminnego ośrodka zdrowia,

- wdrażanie programów prozdrowotnych.

W zdecydowanie niewystarczającym stopniu jest rozwinięta działalność kulturalna. Świadczą o tym obiektywne porównania z sytuacją w innych gminach, gdzie liczba i charakter (rodzaje) placówek kulturalnych oraz ich oferta – są zdecydowanie większe. Warto zauważyć, że mieszkańcy gminy są podzieleni w ocenie oferty kulturalnej – przy czym ok. 1/3 ocenia ją źle, ok. 1/3 – przeciętnie, a ok. 1/3 dobrze. Tak duże zróżnicowanie jest naturalne, bowiem nie wszyscy mieszkańcy są zainteresowani korzystaniem z oferty kulturalnej, ale w tej dziedzinie szczególnie ważny wydaje się zwłaszcza udział ocen negatywnych. Na uwagę zasługuje też fakt, że we wsi gminnej (która pod względem wyposażenia w placówki kulturalne najbardziej odróżnia się od innych wsi gminnych), oceny negatywne stanowią prawie połowę.

W badaniu ankietowym wykonanym w roku 2008 dla Lokalnej Grupy Działania „Bory Tucholskie”, dotyczącym sfery usług publicznych, w następujący sposób odniesiono się do powyższych zagadnień:

- mieszkańcy gminy rzadko korzystali z usług instytucji kulturalnych,
- duża część ankietowanych nie miała wyrobionego zdania na temat dostępności i jakości oferty kulturalnej, a tylko bardzo mała część ankietowanych potrafiła sprecyzować jakiego rodzaju oferty kulturalnej brakuje – świadczy to o braku znajomości tematu (wynikającym z braku zainteresowania); jednocześnie wśród osób zorientowanych przeważały opinie negatywne na temat dostępności i oferty kultury;
- duża część ankietowanych twierdziła, że gdyby w miejscu zamieszkania lub w okolicy było więcej placówek kultury, to częściej korzystałoby z ich oferty.

Porównanie wyników badania uzyskanych w gminie Świekatowo, z wynikami pozostałych gmin działających w ramach LGD „Bory Tucholskie” wskazuje przede wszystkim na bardzo małe (zdecydowanie najmniejsze spośród badanych gmin) zainteresowanie życiem kulturalnym.

Wspomniane badanie dla LGD „Bory Tucholskie”, na tle aktualnego badania dla celów Strategii prezentuje mniejszą wartość ze względu na pewien stopień dezaktualizacji oraz stosunkowo małą próbę (zebrano zaledwie 116 ankiet, podczas gdy w badaniu wykonanym na potrzeby Strategii zebranych opinii było ok. 300), ale analizowało zagadnienia kultury znacznie bardziej szczegółowo. Ponadto bardzo jednoznacznie wyrażane oceny (nawet przy małej próbie) wskazują na rzeczywiste istnienie problemu.

Niskie oceny ale także niskie zaangażowanie mieszkańców w dziedzinie kultury, wynikają nie tyle z małej liczby placówek kulturalnych, bo gmina należy do bardzo nielicznych gmin, posiadających tak dużą liczbę świetlic wiejskich, co z braku atrakcyjnej oferty w postaci animacji życia kulturalnego, prowadzenia sekcji, tematycznych kółek zainteresowań, itp. Tego typu działalności przestają być atrakcyjne, jeśli nie są dostępne w miejscu zamieszkania lub w bezpośrednim sąsiedztwie i wymagają dojazdów. Należy zdać sobie sprawę, że utrzymywanie zagospodarowania i bazy kulturalnej i rekreacyjnej oraz prowadzenie przez placówki kultury atrakcyjnej działalności (na poziomie i w ilości satysfakcjonującej mieszkańców), jest niezwykle kosztowne i w praktyce - trudne do osiągnięcia. W sferze kultury i zagospodarowania wolnego czasu młodzieży, należy rozważyć wykorzystywanie istniejącej bazy szkół, które w godzinach pozalekcyjnych mogłyby pełnić zadania w tym zakresie. Szkoły w jeszcze większym, niż obecnie zakresie mogłyby przyczyniać się do integracji społecznej. Istotnym zadaniem, realizującym postulaty mieszkańców jest także rozwój bazy sportowo-rekreacyjnej.

Samorząd podejmować będzie starania na rzecz budowy infrastruktury sportowej oraz urządzenia przestrzeni publicznej służącej wypoczynkowi i rekreacji. Podkreśla się zwłaszcza konieczność stworzenia oferty dla młodzieży, co jest traktowane także jako zapobieganie patologiom i przestępczości. We wspomnianym wcześniej badaniu ankietowym przeprowadzonym w roku 2008, mieszkańcy wskazali następującą hierarchię potrzeb w zakresie infrastruktury służącej rekreacji: 1. place zabaw, 2. ścieżki

rowerowe, 3. boiska sportowe, 4. kąpieliska, 5. „inne” (nie sprecyzowane w poprzednich punktach), 6. sala gimnastyczna / sportowa.

Władze gminy przywiązywać będą dużą wagę i podejmować będą odpowiednie działania w kierunku poprawy stanu zagospodarowania przestrzeni publicznych. Dotyczyć to będzie takich działań, jak:

- realizacja nowych i poprawa stanu istniejących chodników,
- realizacja placów zabaw,
- realizacja oświetlenia dróg w miejscowościach,
- urządzenie przestrzeni rekreacyjnej,
- utrzymanie ładu, estetyki i porządku w miejscowościach.

Istotnym zagadnieniem jest dostosowanie przestrzeni publicznych dla potrzeb niepełnosprawnych oraz rozwój opieki medycznej dla tej grupy (zwłaszcza możliwości rehabilitacji) i opieki socjalnej. Podejmowane będą także działania zmierzające do poprawy sytuacji niepełnosprawnych w zakresie możliwości czynnego uczestnictwa w życiu społecznym oraz aktywizacji zawodowej. Działania te dotyczą np. likwidacji barier architektonicznych oraz urządzenie przyjaznej dla niepełnosprawnych przestrzeni publicznej. Ważną grupą zagadnień, na którą będą zwracać uwagę władze gminy, jest rozwiązywanie problemów grup dotkniętych wykluczeniami społecznymi. Duża część zadań w tej sferze wykracza poza kompetencje i możliwości władz gminy, stąd będą one w tych kwestiach współpracować z innymi samorządami – zwłaszcza z samorządem powiatowym.

Samorząd gminy będzie podejmować następujące działania na rzecz rozwoju kultury:

- powołania gminnego centrum kultury – koordynującego ogół działalności instytucji kultury oraz animującego życie kulturalne na terenie gminy,
- zwiększenia aktywności i uatrakcyjnienia oferty świetlic wiejskich.

W zakresie pozostałych aspektów składających się na zagadnienie zagospodarowania czasu wolnego, planuje się:

- rozwój aktywności społecznych - aktywizacja lokalnych społeczności, poprzez wsparcie dla istniejących oraz wsparcie dla powstawania nowych organizacji, stowarzyszeń, klubów, itp. (społecznych, kulturalnych, i innych związanych z rozwojem integracji społecznej) lub kultywowaniem lokalnych: tożsamości, tradycji, zwyczajów, historii,
- aktywizacja społeczności lokalnej poprzez organizację imprez masowych o charakterze kulturalnym, kulturowym, sportowym, rekreacyjnym, integracyjnym, itp. - obecnie zdecydowanie zbyt mała jest liczba, ranga i znajomość tego typu imprez organizowanych na terenie gminy,
- poprawa stanu zagospodarowania z zakresu sportu i rekreacji - zwłaszcza realizacja bazy służącej równocześnie szkołom, jak też dostępnej dla mieszkańców, klubów sportowych, itp.,
- wsparcie dla działalności klubów sportowych,
- realizacja ogólnodostępnego zagospodarowania rekreacyjnego, w tym ścieżek pieszych, rowerowych, kąpielisk, plaż, placów zabaw, parków, itp.,
- renowacja placów wiejskich, itp. i wykorzystywanie ich do celów spotkań i organizacji imprez,
- poprawa wizerunku miejscowości poprzez uporządkowanie i renowację przestrzeni wspólnej, w tym terenów zielonych, realizację oświetlenia, koszy na śmieci, ławek, punktów małej gastronomii, itp.
- stworzenia na bazie instytucji kultury (i być może także szkół) w gminie punktów darmowego dostępu do Internetu (poprzez wyposażanie tych instytucji w ogólnodostępne stanowiska komputerowe).

W gminie obserwuje się niezbyt dużą aktywność społeczną mieszkańców – mierzoną liczbą podmiotów

sektora pozarządowego (NGO) - stowarzyszeń, klubów, związków o zróżnicowanym charakterze i profilu działania (np. społeczne, kulturalne, folklorystyczne, sportowe, turystyczne, naukowe, gospodarcze, związkowe, polityczne, środowiskowe, lokalne media, itp.). Jest to powiązane z niezmiennym uwarunkowaniem - małą liczbą mieszkańców (liczba lokalnych liderów rośnie nieproporcjonalnie szybciej od liczby ludności – w małych gminach bardzo mało jest charyzmatycznych przywódców, zdolnych do zintegrowania wokół swoich idei większą grupę). Niestety należy zakładać, że skłonność mieszkańców do stowarzyszania się, nie będzie się zasadniczo poprawiać w przyszłości. Skutkiem małej aktywności mieszkańców jest między innymi słabsze poczucie lokalnych więzi i tożsamości oraz uciekanie od odpowiedzialności za rozwój gminy i swoich miejscowości. Samorząd gminny będzie wspierać w ramach posiadanych środków finansowych wszelkie przejawy działalności organizacji społecznych - tego typu podmioty będą postrzegane jako społeczni partnerzy przy podejmowaniu ważnych decyzji dotyczących rozwoju lokalnego.

Ogół działań związanych z rozwojem edukacji dla dzieci (lepszą jakością kształcenia, powszechna nauka języków obcych i informatyki), dążenie do ułatwienia edukacji młodzieży (na poziomie ponadgimnazjalnym), jak też dorosłych (kursy i szkolenia bliżej miejsca zamieszkania), a także upowszechnienie dostępu do Internetu (jak też propozycja kursów mających na celu przygotowanie dorosłych do korzystania z technologii informacyjnych) oraz aktywizacja życia społeczno-kulturalnego (zarówno w warstwie instytucjonalnej, czyli bazy kultury, jak i aktywności mieszkańców mierzonej działalnością stowarzyszeń i organizacji społecznych) jest elementem dążenia do realizacji założeń strategii lizbońskiej i wdrażania idei „gospodarki opartej na wiedzy” (GOW). W przypadku uczniów szkół z terenu gminy, szczególnie duży nacisk należy położyć na nauczanie języków obcych i technologii informatycznych. Priorytetem powinno być nauczanie w wymiarze wykraczającym poza wymogi programowe. Oczywiście na poziomie gminnym zakres możliwych do wdrożenia działań w zakresie kreowania innowacyjności i konkurencyjności jest stosunkowo mały. Jednak przyjmuje się założenie, że głównym kapitałem i przewagą gminy w tej dziedzinie będzie znacznie lepiej w tym zakresie wyedukowane społeczeństwo, które będzie lepiej radziło sobie z praktycznym korzystaniem z nowoczesnych technologii, niż mieszkańcy innych gmin.

Gmina Świekatowo nie należy do jednostek o dużej skali przestępczości i zagrożeń bezpieczeństwa publicznego. Mieszkańcy w badaniu ankietowym ocenili to zagadnienie dobrze, wystawiając znacznie więcej ocen pozytywnych, niż negatywnych (wyżej oceniono poczucie bezpieczeństwa, niż pracę Policji). Jako główne zagrożenia bezpieczeństwa wskazuje się ruch drogowy, a miejscami szczególnie zagrożonymi są przejazdy kolejowe.

Zgłaszanym problemem jest brak Posterunku Policji na terenie gminy i jej obsługa przez placówkę działającą w sąsiedniej gminie Bukowiec. Rodzi to poczucie dyskomfortu wśród mieszkańców, gdyż skala problemów w zakresie bezpieczeństwa w sąsiednich gminach nie jest znacząco większa, a gminy te w większości posiadają „własne” placówki Policji. Teren gminy leży w dosyć dużej odległości od Posterunku, co obniża skuteczność Policji.

Na terenie gminy utrzymana zostanie sieć Ochotniczych Straży Pożarnych – w Świekatowie (jednostka działająca w ramach Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego) oraz w Szewnie, Lubani-Lipinach oraz Zalesiu Królewskim. Do najważniejszych potrzeb Straży na terenie gminy zaliczyć należy:

- w OSP Świekatowo: doposażenie w lekki wóz bojowy, karosacja ciężkiego samochodu pożarniczego, uzupełnianie uzbrojenia osobistego strażaków,
- w OSP Szewno - budowa świetlicy ze strażnicą,
- w pozostałych OSP – nie zgłasza się potrzeb.

W dłuższej perspektywie działania na rzecz bezpieczeństwa publicznego w gminie będą polegać na:

- zapewnieniu odpowiedniej obsady kadrowej służb,

- dążeniu do powołania placówki Policji na terenie gminy (przynajmniej działającej okresowo),
- zapewnieniu odpowiedniego poziomu wyposażenia w niezbędny sprzęt (w tym poprawę sprawności i zdolności Straży Pożarnej oraz jednostki KSRG przez poprawę wyposażenia w sprzęt gaśniczy, samochody, itp.),
- poprawie bezpieczeństwa i świadomości mieszkańców w tej dziedzinie poprzez realizację akcji i programów poprawy bezpieczeństwa prowadzonych przez Policję, samorząd, szkoły,
- zapobieganiu patologii wśród młodzieży (narkomania, alkoholizm, przemoc),
- poprawie bezpieczeństwa na drogach i ulicach poprzez stosowanie rozwiązań technicznych spowalniających ruch lub wyprowadzających ruch z niewralgicznych miejsc,
- poprawie bezpieczeństwa ruchu na drogach o dużym natężeniu ruchu w ich przebiegu przez miejscowości.

Wraz z wzmacnianiem znaczenia funkcji turystycznych i rekreacyjnych zwiększy się konieczność zapewnienia porządku i bezpieczeństwa w miejscach koncentracji tego typu zagospodarowania. Wizerunek danej miejscowości jako niebezpiecznej dla turystów ma niezwykle niekorzystne oddziaływanie marketingowe, stąd zapewnienie bezpieczeństwa i porządku będzie priorytetem.

Władze gminy wspierać będą także rozwój handlu i usług rynkowych. Są to działalności, które nie należą do zadań własnych, a możliwości wsparcia są tu stosunkowo ograniczone (dotyczą tylko ewentualnych zwolnień podatkowych i dysponowania majątkiem komunalnym, który może być sprzedany / wydzierżawiony podmiotom gospodarczym). Jednak ze względu na ważny interes społeczny zasługują na wsparcie (konieczność zapewnienia obsługi ludności w sytuacji, gdy usługi i handel są rozwinięte słabiej, niż w innych obszarach, a mała liczba mieszkańców stanowi barierę ekonomiczną dla rozwoju tego typu przedsięwzięć). Na terenie gminy wskaźniki liczby placówek usługowych i handlowych są niższe niż przeciętnie – wpływa to negatywnie na warunki życia ludności.

Jednym z elementów kształtowania jakości życia mieszkańców jest także stwarzanie korzystnych warunków dla rozwoju budownictwa mieszkaniowego. Gmina będzie prowadziła politykę zagospodarowania przestrzennego w sposób preferujący koncentrację osadnictwa poprzez racjonalne dysponowanie zasobami, ograniczanie kosztów realizacji zadań własnych oraz wyznaczanie terenów pod budownictwo w największych miejscowościach. Zdecydowanie należy ograniczyć realizację nowej zabudowy w miejscowościach małych (w których istnieją trudności z zapewnieniem akceptowanego poziomu życia w zakresie dostępu do infrastruktury technicznej i społecznej) oraz w oddaleniu od zwartej zabudowy miejscowości.

Szczególnie ważnym wyzwaniem w rozwoju gminy będzie dostosowanie funkcjonowania gminy do prognozowanych zmian struktur, polegających na rosnącym udziale ludności starszej. Wprawdzie w okresie, który obejmuje niniejsza Strategia (do roku 2020), nie zakłada się jeszcze powszechnego wystąpienia przewidywanych zmian, ale niezbędne będzie stworzenie i sukcesywna realizacja harmonogramu działań, by przygotować przestrzeń gminy do tego nowego wyzwania, gdy nowe uwarunkowania będą już powszechne (po roku 2020).

Rozwój gospodarczy

Jedną z podstawowych funkcji każdej gminy i jednym z głównych celów rozwoju każdej gminy, jest aktywizacja gospodarcza, mająca na celu zapewnienie mieszkańcom miejsc pracy na terenie gminy oraz ograniczanie liczby bezrobotnych poprzez przygotowywanie ludności do skutecznego poszukiwania pracy (także poza terenem gminy i powiatu).

Prognoza demograficzna wskazuje, że przez okres kolejnych dwóch dekad utrzymywać się będzie wysoka liczba ludności w wiejsku produkcyjnym, stąd zapotrzebowanie na miejsca pracy będzie się utrzymywać na wysokim poziomie. Uwarunkowanie to jest typowe dla obszarów wiejskich i większości małych miast województwa - ale jest szansa, że bardzo duży prognozowany spadek liczebności grupy produkcyjnej w największych ośrodkach (np. w Bydgoszczy w ciągu do roku 2020 przewiduje się spadek liczebności grupy produkcyjnej o 35 tys., a do roku 2030 o kolejne 30 tys.) zniweluje wzrost zapotrzebowania na pracę generowany przez pozostałe obszary.

Problemy bezrobocia należy więc rozwiązywać zarówno poprzez stwarzanie warunków do dojazdów do pracy do dużych miast, jak też poprzez tworzenie nowych miejsc pracy w miejscach zamieszkania ludności (na terenie gminy lub gmin sąsiednich).

Podkreślić należy, że obserwacja dotychczasowych zmian poziomu bezrobocia i poziomu przedsiębiorczości wskazuje na brak silnej i jednoznacznej korelacji, ponieważ globalne zmniejszanie liczby bezrobotnych jest raczej wynikiem zmian makroekonomicznych, a nie skutkiem działań konkretnych samorządów, czy też zwiększania liczby działających firm. Dowodem na to jest fakt, że nawet gminy cechujące się wyraźnie wyższym wskaźnikiem przedsiębiorczości także borykają się z problemem wysokiego bezrobocia.

Samorząd gminy ma mały bezpośredni wpływ na stymulowanie rynku pracy czy rozwój przedsiębiorczości w większej skali. Niemniej jednak, może mieć dużą rolę w rozwiązywaniu pojedynczych problemów czy wspieraniu pojedynczych przedsięwzięć gospodarczych – bardzo istotnych dla lokalnych społeczności (bo związanych np. z utworzeniem lub utrzymaniem kilku-kilkunastu miejsc pracy w danej miejscowości). Większość działań samorządu w zakresie konkretnego wsparcia dla przedsiębiorczości może się właśnie koncentrować na tego typu lokalnych sprawach („poszczególnych przypadkach”) natomiast szersze rozwiązania systemowe (takie jak np. poprawa kwalifikacji zawodowych ludności) mają raczej ułatwić mieszkańcom poszukiwanie pracy poprzez lepsze ich przygotowanie do podjęcia pracy (stają się bardziej konkurencyjni). Szereg działań z zakresu aktywizacji zawodowej, szkoleń, kursów, itp. leży poza kompetencjami i możliwościami władz gminy – zwłaszcza tak małej, jak gmina Świekatowo. Istotne jest jednak, by samorząd powiatowy realizował te zadania także poza Świeciem, gdyż dla części osób bezrobotnych barierą jest konieczność dojazdów do Świecia (tym bardziej uwzględniając niedorozwój transportu publicznego w relacji do Świecia), a organizacja aktywizacji zawodowej na terenie gminy ułatwiłaby uczestnictwo (np. kursy na bazie placówek oświatowych).

Dla gospodarki gminy optymalne byłoby zarówno zwiększenie liczby firm prowadzonych przez mieszkańców gminy (zamo zatrudnienie – podmioty gospodarcze osób fizycznych), jak też przyciągnięcie na teren gminy inwestorów oferujących miejsca pracy dla niezbyt wysoko wykwalifikowanych pracowników (działalność produkcyjna o niezbyt wysokim zaawansowaniu technologicznym). Dlatego też władze gminy powinny przygotować i promować oferty terenowe pod tego typu przedsiębiorczość.

Działania gminy na rzecz pozyskania przedsiębiorców polegać będą przede wszystkim na wyznaczaniu, przygotowywaniu oraz promocji terenów inwestycyjnych. Zagadnienie to obejmuje politykę samorządu gminnego w zakresie planowania przestrzennego, a w szczególności sporządzanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego pod różnego rodzaju działalności inwestycyjne, a następnie uzbrajanie terenów w infrastrukturę techniczną i komunikacyjną. Działania te dotyczyć mogą zarówno gruntów gminnych, jak też gruntów właścicieli prywatnych, aczkolwiek optymalnym rozwiązaniem jest, gdy polityka ta prowadzona jest na gruntach znajdujących się w zasobie komunalnym. Ze względu na fakt, iż proces planistyczny jest długotrwały i wraz z uzbrojeniem terenu stanowi znaczące obciążenie budżetu,

przygotowanie terenów inwestycyjnych powinno być działalnością planowaną i realizowaną w okresie kilkuletnim. Gmina powinna posiadać ofertę gruntów pod różnego rodzaju działalności z uwzględnieniem oczekiwanej specyfiki (np. określona powierzchnia ogólna, określony podział na działki inwestycyjne, określona lokalizacja względem dróg, określony rodzaj uzbrojenia technicznego). Istotne jest monitorowanie zapotrzebowania na tereny inwestycyjne i przygotowywanie ofert inwestycyjnych mających realne podstawy powodzenia. Szczególnie duże jest znaczenie terenów pod działalność wytwórcze (miejsca pracy). Ze względu na dostępność komunikacyjną, szczególnie preferowane jest wyznaczanie terenów inwestycyjnych w pobliżu dróg powiatowych. Na tle dużej gmin powiatu świeckiego i sąsiedniego tucholskiego, szansą gminy Świekatowo jest także fakt, iż leży ona poza obszarami objętymi ochroną przyrody.

W najbliższych latach należy uwzględnić konieczność aktualizacji Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy. Obecnie posiadane Studium wyznacza bardzo rozległe tereny pod rozwój zabudowy mieszkaniowej – jak się wydaje są one znacząco przewymiarowane i nie tylko obecnie nie ma, ale też nie prognozuje się w najbliższej przyszłości, zapotrzebowania na tak duże powierzchnie terenów pod zabudowę mieszkaniową. Jednocześnie Studium wyznacza nieliczne i zajmujące niewielkie powierzchnie, tereny pod rozwój działalności gospodarczych. Tak więc w stanie obecnym może zaistnieć problem pozyskania inwestora zainteresowanego dużą powierzchnią inwestycyjną.

Gmina będzie inicjować (w granicach posiadanych kompetencji) oraz wspierać wszelkie działania mające na celu nabycie przez mieszkańców wiedzy, umiejętności, wykształcenia, kwalifikacji ułatwiających podjęcie pracy lub jej zmianę na bardziej atrakcyjną. Aktywizacja zawodowa (bezrobotnych oraz pracujących) może następować przede wszystkim poprzez rozwój szkolnictwa dla dorosłych (tradycyjne szkolnictwo dla dorosłych umożliwiające uzyskanie, poszerzenie, uzupełnienie wykształcenia), ale także organizację kursów i szkoleń (trwających krócej od tradycyjnego cyklu kształcenia zawodowego i mających na celu elastyczne i doraźne reagowanie na potrzeby rynku pracy). Należy podejmować starania by tego typu działalności były realizowane także na terenie gminy lub w jednej z sąsiednich gmin (na przykład na bazie placówek oświatowych, kulturalnych, itp.) – w celu ułatwienia mieszkańcom dostępu (ograniczanie kosztów i uciążliwości dojazdu).

Potencjalnymi odbiorcami tego typu oferty są zarówno osoby, które utraciły pracę, jak i osoby, które jej nigdy nie poszukiwały, ale także osoby pracujące, dla których poprawa kwalifikacji stanowi szansę na zmianę pracy lub poprawę pozycji zawodowej (awans ekonomiczny) w bieżącym miejscu zatrudnienia. Edukacja dla dorosłych jest ważna szczególnie obecnie, gdy rośnie dysproporcja pomiędzy stosunkowo słabo wykształconymi ludźmi w średnim wieku (roczniki, które kończyły edukację jeszcze na przełomie lat 80/90-tych; wówczas bardzo wysoki był odsetek absolwentów szkół zasadniczych zawodowych, w tym szkół rolniczych, a mały - szkół maturalnych; kontynuowanie kształcenia na poziomie wyższym było bardzo mało popularne), a coraz lepiej wykształconymi młodymi ludźmi, którzy wykorzystują obecną „modę na kształcenie” oraz duże możliwości wyboru (zarówno kierunku, jak i poziomu kształcenia), jakie daje system różnego rodzaju szkół średnich i wyższych. Rośnie więc zagrożenie, że średnie grupy wiekowe, które będą pozostawać na rynku pracy jeszcze przez kilkanaście (nawet ponad 20 lat), będą coraz bardziej wykluczane społecznie i będą żyły w coraz większym dyskomforcie niedostosowania do potrzeb rynku pracy.

Edukacja dla dorosłych powinna dotyczyć dwóch różnych ofert:

- kursów mających na celu elastyczne i doraźne reagowanie na potrzeby rynku pracy - pozwalających na nabycie nowych kwalifikacji, organizowanych w zależności od zapotrzebowania, z elastycznym zakresem (rodzaje kursów zależne od potrzeb), o krótkim okresie trwania (szybkie nabycie umiejętności);
- tradycyjnej, „regularnej” oświaty dla dorosłych, realizowanej zgodnie z obowiązującymi standardami w zakresie programu nauczania, jak i organizacji zajęć.

Organizacja kształcenia dla dorosłych jest zadaniem, które będzie miało tak istotne znaczenie tylko przez okres najbliższych kilku lat. Jak wspomniano, roczniki kończące edukację współcześnie (już od kilku lat) są

znacznie lepiej wykształcone, więc grupą docelową jest przede wszystkim pokolenie ok. 40-latków. W okresie kilku lat będą oni w stanie uzupełnić kwalifikacje i tego typu „podstawowa” oferta straci rację bytu. Osoby kończące obecnie edukację będą zgłaszać zapotrzebowanie na innego rodzaju ofertę (np. kursy dotyczące bardziej wyspecjalizowanych dziedzin, dotyczące wiedzy na „wyższym poziomie”).

W badaniu ankietowym wykonanym w roku 2008 dla Lokalnej Grupy Działania „Bory Tucholskie”, dotyczącym sfery usług publicznych, prawie 1/4 ankietowanych deklarowała, że „gdyby była taka możliwość w miejscowości zamieszkania lub w siedzibie gminy, na pewno skorzystałaby z możliwości udziału w kursach i szkoleniach mających na celu poprawę/zmianę kwalifikacji zawodowych”, a 56% ankietowanych deklarowała, że „raczej” skorzystałaby z takiej możliwości (analiza na podstawie 112 ankiet).

Pytanie o skłonność do uzupełnienia wykształcenia w szkole dla dorosłych (pod warunkiem, że byłaby taka możliwość w miejscu zamieszkania lub w siedzibie gminy) uzyskało w gminie także bardzo duży udział odpowiedzi pozytywnych - „na pewno tak” odpowiedziało 13%, a „raczej tak” - 50% ankietowanych. Powyższe wyniki są bardzo zachęcające - skłaniają do przeprowadzenia szczegółowego sondażu na dużej grupie dorosłych mieszkańców i podjęcie działań adekwatnych do uzyskanych odpowiedzi.

Obydwa zadania przekraczają poziom możliwości samorządu gminnego. Gmina o tak małym potencjale nie jest w stanie prowadzić tego typu działalności, ale należy także przypuszczać (pomimo przytoczonych wyników ankiet), że mieszkańcy gminy nie są w stanie wygenerować wystarczająco dużego zainteresowania, by przedsięwzięcie takie było ekonomicznie uzasadnione. Jest to więc typowe zadanie, które należy prowadzić przy współpracy z samorządem powiatowym oraz sąsiednimi gminami. Samorząd gminy wspierał będzie wszelkie działania władz powiatu w tym zakresie. Niezwykle pożądanym jest, by kursy i szkolenia dla mieszkańców odbywały się przede wszystkim na obszarach gmin poza Świeciem – w celu ułatwienia mieszkańcom dostępu, np. przy wykorzystaniu bazy szkolnej w gminie (ograniczanie kosztów i uciążliwości dojazdu).

Ośrodki takiego kształcenia powinny współpracować z Powiatowym Urzędem Pracy, w celu wyboru takich kierunków nauczania, które ułatwią podjęcie pracy. Kształcenie dorosłych cechować się powinno zdolnością łatwego dostosowania do zmieniającej się sytuacji na rynku pracy, tak by szybko reagować na zapotrzebowanie. Powinny również przygotowywać do podejmowania pracy za granicą (zagadnienie to ma 2 aspekty: badanie ankietowe wśród mieszkańców gminy wskazuje, że w znacznej części gospodarstw domowych ktoś z członków rodziny pracuje poza granicami kraju - jest to więc zjawisko bardzo częste; przygotowanie do pracy obejmujące np. poznanie podstawowych zasad prawa pracy, ubezpieczeń społecznych, podstaw specjalistycznego języka, itp. znacznie ułatwiłoby start i zapewniłoby lepszą pozycję na zagranicznych rynkach pracy; drugim aspektem jest przygotowywanie grup pracowników pod konkretne oferty zatrudnienia składane przez zagranicznych pracodawców). Zakłada się, że działalność takich placówek powinna wpłynąć zarówno na wzrost liczby zakładanych podmiotów gospodarczych (przez absolwentów kursów), jak też na lepsze przygotowanie do roli pracowników najemnych.

Innymi działaniami mającymi na celu aktywizację zawodową społeczności gminnej - o mniejszym znaczeniu, mogą być:

- tworzenie korzystnego klimatu inwestycyjnego – np. poprzez rozważenie ulg i zwolnień podatkowych dla wybranych kategorii działalności gospodarczych lub podmiotów tworzących miejsca pracy dla mieszkańców gminy; do kategorii tej zalicza się także funkcjonowanie i organizacja Urzędu Gminy w sposób przyjazny dla inwestora,
- prowadzenie „promocji zatrudnienia” - czyli zmiany postawy społeczeństwa, związanej przede wszystkim z zachęcaniem ludności do podejmowania pracy oraz zachęcaniem do większej elastyczności na rynku pracy (w tym zwłaszcza zmiany, poprawy, uzupełniania kwalifikacji

zawodowych); zagadnienie to jest pośrednio związane z wykazywanym statystycznie wysokim poziomem bezrobocia, które jednak nie znajduje bezpośredniego przełożenia na rynku pracy, gdzie bardzo często brakuje zainteresowania ofertami pracodawców;

- rozwój otoczenia biznesu – władze gminy wspierać będą wszelkie działania instytucji finansowych zainteresowanych ulokowaniem swoich przedstawicielstw na terenie gminy,
- tworzenie korzystnego klimatu inwestycyjnego na szczeblu instytucji powiatowych – władze gminy lobbować będą na rzecz pozytywnych zmian w zakresie współpracy z przedsiębiorcami,
- promocja gospodarcza,
- rozwój opieki przedszkolnej na obszarach wiejskich, ułatwiający kobietom podejmowanie pracy (zagadnienie zostało szerzej opisane w części opracowania dotyczącej rozwoju społecznego).

Gmina Świekatowo w kolejnych latach pozostanie obszarem o dużej roli rolnictwa w strukturze utrzymania ludności. Zakłada się, że wciąż znaczna część mieszkańców będzie ekonomicznie zależna od rolnictwa, stąd działania na rzecz poprawy efektywności gospodarki rolnej będą miały podstawowe znaczenie dla kształtowania warunków życia wielu rodzin w gminie.

Strategie rozwoju lokalnego nie zakładają konkretnych działań związanych z poprawą funkcjonowania rolnictwa, czy też bezpośrednich działań skierowanych do gospodarstw rolnych. Funkcjonowanie rolnictwa odbywa się niezależnie od polityki władz lokalnych, w oparciu o programy sektorowe i wspólną politykę rolną UE. Niemniej jednak, realizacja ustaleń strategii przyczyni się do poprawy warunków funkcjonowania rolnictwa, przede wszystkim poprzez szereg działań pośrednich, związanych z rozwojem obszarów wiejskich oraz zaplecza rolnictwa. Przede wszystkim należy tu zwrócić uwagę na:

- rozwój infrastruktury technicznej - zwłaszcza dróg i kanalizacji,
- rozwój społeczny – który w warstwie infrastrukturalnej stworzy warunki lepszego funkcjonowania szkolnictwa i kultury, a w warstwie zasobów ludzkich – lepsze warunki wykształcenia i poprawy kwalifikacji zawodowych (a więc także odchodzenia nadmiaru zatrudnienia z rolnictwa).

Oprócz tradycyjnych działalności rolniczych, wspierać należy także rozwój rolnictwa ekologicznego. Gmina prezentuje dobre warunki dla rozwoju tego typu kierunku produkcji rolnej – po pierwsze ze względu na dobry stan środowiska, a po drugie – ze względu na zaledwie umiarkowane warunki rozwoju rolnictwa wysokotowarowego. Prognozuje się, że w kolejnych latach popyt na produkty z upraw ekologicznych będzie sukcesywnie rósł. Przy relatywnie wysokich cenach tego typu żywności, stwarza to możliwości poprawy sytuacji ekonomicznej gospodarstw, a także umożliwi zaangażowanie do pracy większej liczby ludności (produkty ekologiczne cechują się wyższym wkładem pracy własnej).

Na potrzeby rolników działać także będzie doradztwo rolnicze realizowane zarówno przez Urząd Gminy, jak i wyspecjalizowane służby. Doradztwo będzie realizowane poprzez udzielanie pomocy instytucjonalnej rolnikom oraz przedsiębiorcom (zwłaszcza działającym w branżach związanych z rolnictwem, np. w przetwórstwie). Pośrednim wsparciem dla rolnictwa będzie także rozwój przetwórstwa rolno-spożywczego, stanowiącego część przedsiębiorczości.

Gmina Świekatowo nie była dotąd uznawana za gminę pełniącą funkcje turystyczne. Na wizerunek ten wpływa między innymi fakt, iż brakuje bazy, która rejestruje statystycznie ruch turystyczny. Gmina leży w bliskim i dalszym sąsiedztwie obszarów, które dotąd były uważane za bardzo ważne w realizacji turystyki na terenie województwa, a więc pomimo prezentowania relatywnie ciekawych walorów dla turystyki, potencjał gminy Świekatowo nie był doceniany.

Podstawowe walory gminy, to:

- jeziora przydatne dla turystyki,

- atrakcyjna rzeźba terenu,
- atrakcyjny słabo przekształcony krajobraz (nawiązujący do form „typowo wiejskich”),
- duża atrakcyjność wynikająca z występowania urozmaiconej roślinności, w tym zarówno zadrzewień i zakrzaczeń liściastych w strefie brzegowej jezior, jak i lasów iglastych i mieszanych należących do skraju kompleksów powiązanych z Borami Tucholskimi i lasami w dolinach Brdy.

Są to walory, które bardzo uatrakcyjnają pobyty, ponieważ umożliwiają rekreację wodną, rowerową, pieszą. I stanowią formy wypoczynku indywidualnego, o umiarkowanej aktywności fizycznej.

Atrakcyjność środowiska kulturowego jest stosunkowo niewielka – bez wątpienia na terenie gminy nie ma walorów kulturowych, które byłyby celem przyjazdów turystycznych.

Potencjalnym walorem o bardzo dużej atrakcyjności może być przywrócenie do celów turystycznych linii kolejowej z Terespoła do Więcborka. Wymaga to \ współpracy samorządów kilku gmin i co najmniej trzech powiatów. Ze względu na wysoki stopień dekapitalizacji linii i infrastruktury jest to przedsięwzięcie trudne pod względem technicznym i ekonomicznym. Linia mogłaby być wykorzystywana do organizacji imprez tematycznych (np. okolicznościowe przejazdy i inne atrakcje związane z kolejnictwem). Należy podkreślić duże zainteresowanie tego typu atrakcjami oraz małą ofertę o takim charakterze w tej części kraju (co zwiększa szanse na sukces przedsięwzięcia).

Na terenie gminy ze względu na występujące tu predyspozycje, mogą się rozwijać przede wszystkim następujące rodzaje turystyki:

- zabudowa letniskowa – realizowana przede wszystkim w formie osiedli letniskowych w rejonach atrakcyjnych, np. w pobliżu jezior,
- „drugie domy” - czyli siedliska wykupywane w celu użytkowania ich jako zabudowa dla wypoczynku i rekreacji, do pobytów czasowych (weekendowych, urlopowych) w ciągu całego roku, ale głównie w okresie wiosenno-jesiennym.
- agroturystyka i turystyka wiejska (obydwie formy są podobne co do idei, różnią się formą organizacyjną),
- różne formy turystyki specjalistycznej – adresowanej do nielicznych odbiorców-pasjonatów: wędrówkowa (krajoznawstwo), skauting, rowerowa, wodna, wędkarstwo, hippika, grzybobranie, turystyka myśliwska, podglądanie przyrody, wykorzystanie jezior w okresie zimowym (bojery, wędkarstwo podlodowe),
- różne formy rekreacji – związane z krótkotrwałymi pobytami (rowery, quady, kąpieliska, hippika, itp.),
- edukacja ekologiczna i zielone szkoły,
- organizacja imprez tematycznych – o profilu kulturalnym, kulturowym, rekreacyjnym.

Podkreślić należy, że od około dekady obserwuje się zasadniczą zmianę w preferencjach turystów, a co za tym idzie – także przewartościowanie walorów świadczących o atrakcyjności turystycznej, jak też przewartościowanie rejonów i ośrodków uznawanych za atrakcyjne dla turystyki. Przede wszystkim znacznie zmalało zainteresowanie biernym wypoczynkiem o charakterze pobytowym (tradycyjnymi wczasami realizowanymi w okresie letnim w ośrodkach wczasowych przez okres około 2 tygodni). Znacznie wzrosło natomiast zapotrzebowanie na aktywne formy wypoczynku, łączące różne rodzaje aktywności fizycznej i umysłowej, realizowane w czasie znacznie krótszych pobytów nie tylko w okresie letnim ale całorocznie (często zaledwie kilkudniowych lub wręcz weekendowych); zupełnie nowym rodzajem produktu są różnego rodzaju sporty ekstremalne. Znacznie wzrosło także zainteresowanie różnymi formami aktywnej rekreacji (fitness, hippika, rowery, golf, quady, skutery wodne, itp.). Zmieniły się także preferencje w zakresie standardu bazy noclegowej – obecnie zdecydowana większość oczekuje bazy o co najmniej przeciętnym, a najczęściej wysokim, standardzie. Stosunkowo nowym rodzajem oferty turystycznej są imprezy plenerowe o charakterze historycznym, kulturowym, kulturalnym, folklorystycznym, regionalnym. Duża część turystów

preferuje wypoczynek poza granicami kraju, wskutek czego zmniejszył się popyt na wypoczynek realizowany na terenie kraju, ale jednocześnie zmiany stylu życia powodują wzrost zapotrzebowania na codzienną lub weekendową rekreację (dawniej większość ludności utożsamiała wypoczynek wyłącznie z około 2-tygodniowym urlopem w okresie letnim – obecnie niezwykle popularne są częstsze, ale krótkie pobyty, związane np. z „długimi weekendami”). Powyższe zmiany doprowadziły do „nowego otwarcia” na rynku usług turystycznych – tradycyjne rejony wypoczynkowe straciły na znaczeniu, bowiem popyt na ich ofertę jest bardzo mały (rejony te dodatkowo zmuszone są do restrukturyzacji bazy i oferty, której upadek często prowadził do lokalnych sytuacji kryzysowych – np. polegających na utracie prestiżu liderów rynku). Wszystkie te zmiany powodują, że nawet gminy dotąd nie postrzegane jako „ważni gracze” mogą skorzystać na podziale rynku oferty turystycznej, jednocześnie jednak wskutek rozproszenia oferty ruch obserwowany w większości obszarów i ośrodków jest stosunkowo mały, a więc nie generuje dużych korzyści ekonomicznych (a wiąże się z przygotowaniem kosztownej oferty o wysokim standardzie). Dlatego też szczególnie pożądaną formą jest rozwój wysokostandardowej zabudowy letniskowej, gdyż „wiąże” ona na wiele lat posiadaczy tej bazy z gminą (z czasem utożsamiają się oni z gminą i są aktywnym i cennym elementem gminnej społeczności). Zabudowa tego typu *de facto* przyczynia się do tworzenia grupy czasowych mieszkańców powiększających popyt na lokalnym rynku handlu i usług. Zainwestowanie tego typu najczęściej cechuje się wysoką estetyką, a więc podnosi standard przestrzeni. Korzyści ekonomiczne z posiadania tego typu zagospodarowania są wyższe, niż z innych form zagospodarowania turystycznego.

Samorząd gminy wspierać będzie wszelkie - nie naruszające ładu przestrzennego i nie degradujące środowiska - inicjatywy związane z rozwojem turystyki, rekreacji i wypoczynku na terenie gminy. Należy zwrócić uwagę na następujące aspekty funkcjonowania turystyki – uważane za czynniki (warunki) bardzo sprzyjające osiągnięciu zamierzanych efektów:

- rozwój zagospodarowania ogólnodostępnego, zwłaszcza w strefie jezior - ścieżki rowerowe, szlaki, promenady, kąpieliska, parkingi, punkty informacji, tablice informacyjne, witacze, punkty widokowe, boiska, place do gier i zabaw, punkty wypożyczania sprzętu turystyczno-sportowego, itp. - jest to zagospodarowanie, które może być publicznym wkładem w rozwój agroturystyki, turystyki wiejskiej, pensjonatów, małych ośrodków wypoczynkowych - jest to baza znacznie podnosząca walory danej okolicy i znacznie ułatwiająca inwestorom prowadzenie działalności; tego typu zainwestowanie jest więc formą wsparcia przez samorząd rozwoju funkcji turystycznej;
- rozwój bazy sportowo-rekreacyjnej na terenie gminy - baza tego typu będzie służyła mieszkańcom dla codziennej rekreacji, ale w okresie wakacyjnym będzie uzupełnieniem oferty skierowanej do turystów;
- rozwój na terenie gminy edukacji ekologicznej - w tym także przygotowanie oferty edukacji połączonej z wycieczkami i pobytami dla szkół w miejscach atrakcyjnych przyrodniczo. Pożądana jest współpraca z nadleśnictwami, ale organizacyjną stronę przedsięwzięcia mogą prowadzić podmioty komercyjne (organizacje kilkudniowych programów edukacyjnych dla grup młodzieży szkolnej);
- rozwój na terenie gminy agroturystyki i turystyki wiejskiej (z poprawą standardu bazy tego typu) - działania te będą wspierane poprzez szybszą realizację zadań własnych w zakresie infrastruktury technicznej oraz urządzenie ogólnodostępnej bazy wypoczynkowej w rejonach ewentualnej koncentracji gospodarstw agroturystycznych;
- utworzenie na terenie gminy oferty dla zamożnych klientów - np. kompleksu wysokostandardowej bazy noclegowej połączonej z przystanią, polem golfowym, stadniną, itp.;
- wydłużenie sezonu turystycznego poprzez przygotowanie oferty wiosennej, jesiennej, a nawet pobytów zimowych;
- realizacja ścieżek i tras rowerowych oraz poprawa zagospodarowania szlaków pieszych;
- wyznaczanie terenów pod realizację zabudowy letniskowej (w sposób realizujący interesy gmin w

zakresie gospodarki przestrzennej).

Jednym z instrumentów rozwoju gminy jest działalność promocyjna. W zakresie organizacji promocji gminy, samorząd lokalny jest podmiotem odpowiedzialnym. Forma, zakres, miejsce i sposób prowadzenia promocji oraz wielkość nakładów na nią przeznaczanych, zależne są praktycznie wyłącznie od decyzji i zaangażowania władz gminy.

Strategia marketingowa dla gminy Świekatowo powinna obejmować:

- starania o pozyskanie inwestorów (pożądana są zwłaszcza inwestorzy wymagający umiarkowanie wykwalifikowanych pracowników, działający w branżach nie powodujących degradacji środowiska),
- wykreowanie gminy jako atrakcyjnego miejsca wypoczynku – segmentem docelowym są średniozamożni mieszkańcy miast, skłonni do zainwestowania znaczących środków w realizację wysokostandardowej bazy letniskowej lub realizację tzw. drugich domów – o wysokiej estetyce i dobrze wyposażonych w zakresie infrastruktury, zwłaszcza wodno-kanalizacyjnej, grzewczej, itp. Gmina nie jest zmuszona do realizacji zabudowy działkowej i letniskowej „za wszelką cenę” więc może przyjąć strategię nastawioną na pozyskanie raczej mniej licznej ale zamożnej grupy letników, a nie dużej liczby wypoczywających w bazie rodzinnych ogrodów działkowych lub w (często spotykanej) nieformalnej bazie realizowanej na dzierżawionych działkach rolnych – o dużym zagęszczeniu zabudowy i często niskim lub bardzo standardzie, pozbawionych podstawowej infrastruktury technicznej. Powyższa strategia w zakresie pozyskania klienteli oferty rekreacyjnej, pozwala na wykreowanie wizerunku gminy atrakcyjnej, o wysokim standardzie wypoczynku,
- starania o pozyskanie nowych mieszkańców – gmina ze względu na duże walory przyrodnicze, ale również niskie ceny gruntów, jest bardzo atrakcyjnym miejscem dla zamieszkania – ale przede wszystkim dla ludności nie wymagającej regularnych dojazdów do pracy, a więc na przykład dla emerytów i przedstawicieli wolnych zawodów. Imigracja na teren gminy ludności starszej zwiększa wprawdzie obciążenia gminy w zakresie obsługi tej grupy, ale wiąże się także z aktywizacją społeczną i gospodarczą i bez wątpienia w ogólnym bilansie jest korzystna. Napływ przedstawicieli wolnych zawodów jest ewidentnie korzystny także z przyczyn ekonomicznych (jest to zazwyczaj ludność o ponadprzeciętnych dochodach).

Instrumenty promocji należy dostosować do zakładanych jej celów – a więc bezcelowa jest promocja „totalna”, realizowana na dużą skalę w mediach, ale zasadna jest promocja ukierunkowana do konkretnych grup odbiorców – a więc na przykład w pismach branżowych czy podczas imprez branżowych (zwłaszcza kierowanych dla środowiska biznesu).

Najważniejszymi działaniami służącymi rozwojowi gospodarczemu, są:

- sporządzanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego z przeznaczeniem pod działalność gospodarcze,
- aktualizacja studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy w celu wskazania bardziej rozległych przestrzeni pod rozwój gospodarczy,
- umożliwienie zdobycia lub zmiany wykształcenia i kwalifikacji ludności dorosłej,
- rozwój doradztwa rolniczego,
- promocja gospodarcza gminy.

Infrastruktura techniczna. Drogi i komunikacja

W kolejnych latach podejmowane będą działania na rzecz zapewnienia dobrej dostępności komunikacyjnej gminy. Zagadnienie to dotyczy kilku aspektów aspektów:

1. *Dostępności zewnętrznej gminy* - tu identyfikuje się trzy priorytety:

- doprowadzenie do właściwego stanu technicznego i parametrów dróg powiatowych,
- utrzymanie komunikacji kolejowej na linii Bydgoszcz – Tuchola,
- poprawa funkcjonowania autobusowej komunikacji publicznej - władze gminy podejmować będą starania na rzecz zwiększenia liczby połączeń autobusowych na terenie gminy zapewniających dojazd do Świecia (w tym zadaniu zabiegać będą o współpracę sąsiednich gmin, w interesie których także leży to zagadnienie – przede wszystkim gmin Bukowiec, Lniano, ale także gminy powiatu tucholskiego leżące na trasie ze Świecia do Tucholi); wspierane będą także wszelkie inicjatywy prywatnych przewoźników zainteresowanych rozwojem komunikacji autobusowej

Podstawowym problemem w realizacji zadań z zakresu dostępności zewnętrznej jest fakt, że żadne z nich nie leży w kompetencjach samorządu gminnego. Władze gminy mogą jedynie lobbować na rzecz rozwiązań satysfakcjonujących gminną społeczność i zawiązywać w tym celu „strategiczne sojusze” z sąsiednimi gminami.

2. *Dostępności wewnętrznej gminy* – tu podstawowym priorytetem jest poprawa stanu dróg gminnych; jest to zadanie własne gminy i w tej dziedzinie cała odpowiedzialność spoczywa na władzach gminy. Drogi gminne nie odgrywają tak istotnej roli w obsłudze mieszkańców, ze względu na gęstą sieć i dobrą dostępność miejscowości za pomocą dróg wyższych kategorii. Niemniej jednak drogi gminne mają duży wpływ na jakość życia mieszkańców (do tej kategorii bardzo często należą drogi wewnątrz miejscowości, obsługujące tereny zabudowane), ale także dla prowadzenia gospodarki rolnej (dojazd na pola). Podejmowane będą działania na rzecz poprawy standardu tych dróg - zwłaszcza w tych miejscowościach, gdzie lokalnie znaczenie dróg gminnych jest duże dla prawidłowej obsługi mieszkańców. Większość dróg gminnych ma obecnie gruntową nawierzchnię i cechuje się złym lub bardzo złym stanem technicznym. Działania władz gmin w stosunku do tej kategorii dróg będą więc przede wszystkim polegały na różnego rodzaju utwardzaniu nawierzchni, w celu poprawy ich przejezdności, zwłaszcza w okresach niekorzystnych warunków pogodowych. Priorytetowo będą traktowane odcinki stanowiące jedyny lub główny dojazd do miejscowości, czy też ich części. W badaniu ankietowym około 45% mieszkańców negatywnie oceniło stan dróg na terenie gminy, ale co ważne – ankieta dotyczyła ogółu dróg, a nie tylko dróg gminnych. Część ocen zostało wystawionych na podstawie stanu dróg powiatowych. *De facto* za dostępność wewnętrzną w dużej mierze odpowiadają także drogi powiatowe – które stanowią szkielet komunikacyjny łączący wszystkie miejscowości. Drogi tej kategorii odpowiadają zarówno za dostępność gminy z zewnątrz, jak i za warunki poruszania się w relacjach wewnątrzgminnych.

Warto zauważyć, że poprawa stanu dróg oprócz wpływu na warunki życia ludności, bezpośrednio oddziałuje także na możliwości aktywizacji gospodarczej i ewentualnej penetracji turystycznej gminy. Sukcesywnej poprawie będą ulegały znajdujące się obecnie w bardzo złym stanie technicznym drogi gminne – dokonany zostanie wybór dróg gminnych o szczególnie dużym znaczeniu dla prawidłowego funkcjonowania gminy i obsługi ludności - o dużym ruchu mieszkańców, ważnych odcinków łącznikowych pomiędzy drogami powiatowymi, o dużym zagrożeniu dla bezpieczeństwa pieszych i zmotoryzowanych, i te wybrane drogi (w pierwszej kolejności) będą objęte remontami i modernizacją. Z przyczyn ekonomicznych i społecznych nie należy się spodziewać nakładów na odcinki nieistotne lub mało istotne dla obsługi mieszkańców i transportu, zwłaszcza jeśli istnieją alternatywne dla nich metody dojazdów i przewozów.

Samorząd gminny będzie podejmował starania na rzecz uwzględniania dróg powiatowych biegnących w gminie Świekatowo, w planach inwestycyjnych Starostwa Powiatowego w celu zapewnienia możliwie dobrego ich stanu technicznego – jest to szczególnie ważne, bowiem drogi te będą pełnić podstawową rolę w obsłudze mieszkańców gminy. Działania na sieci dróg powiatowych związane będą przede wszystkim z poprawą ich stanu technicznego (naprawa nawierzchni, poszerzenia, poprawa bezpieczeństwa przebiegu przez miejscowości) oraz poprawą bezpieczeństwa w przebiegu przez miejscowości.

W największych miejscowościach, zwłaszcza w miejscach istotnych dla bezpieczeństwa i wygody ruchu pieszych, realizowane będą chodniki.

Najważniejsze potrzeby w zakresie lokalnej sieci drogowej (drogi gminne), dotyczą:

TU POTRZEBNA INFORMACJA DOTYCZĄCA KONKRETNICH ODCINKÓW DRÓG DO PRZEBUDOWY / ROZBUDOWY

Gmina wykazuje zróżnicowany stan rozwoju różnych aspektów infrastruktury technicznej. Należy zwrócić uwagę, że zagadnienie infrastruktury technicznej jest szczególnie ważne jeśli uwzględni się fakt, że ma bardzo silny wpływ na trzy aspekty: społeczny - wpływa na jakość życia mieszkańców, ekologiczny - wpływa na ograniczenie oddziaływań na środowisko (co ze względu na wysoką jakość środowiska oraz objęcie znacznej części gminy i powiatu ochroną - ma szczególnie duże znaczenie) oraz ekonomiczny - stwarza lepsze warunki dla inwestowania.

W kolejnych latach kontynuowane będą działania zmierzające w sferze podstawowej infrastruktury wodno-kanalizacyjnej do: zakończenia rozpoczętych inwestycji, podejmowania nowych działań związanych z realizacją zainwestowania, podejmowania działań związanych z modernizacją istniejącego zainwestowania w celu poprawy jakości lub zapewnienia sprawności jego funkcjonowania.

Gmina jest zainteresowana rozwojem sieci gazowej. Podstawowym problemem jest tu niska opłacalność realizacji sieci dla gestora (PGNiG), co wynika z małej liczby ludności i braku odbiorców przemysłowych – koszt realizacji sieci byłby niewspółmiernie wysoki wobec spodziewanych zysków. Szansą rozwoju dla gminy jest nawiązanie porozumienia z sąsiednimi gminami, a więc zwiększenie popytu. Teoretycznie istnieje kilka wariantów realizacji sieci – wpięcie w istniejący gazociąg ze Świecia do Tucholi, rozbudowę sieci z kierunku Lubiewa, realizację przedsięwzięcia wspólnie z gminą Pruszcz lub wspólnie z gminą Bukowiec. Gazyfikacji gminy, oprócz wpływu na warunki życia, poprawiłaby także warunki inwestowania na jej terenie. Ważnym zagadnieniem jest utrzymywanie sprawności sieci elektroenergetycznej, przede wszystkim w celu zapewnienia ciągłości dostaw energii. Konieczna jest wymiana przestarzałych stacji transformatorowych oraz zagęszczanie sieci stacji, w celu rozwiązania problemu zbyt długich linii zasilających. Samorząd gminny będzie wspierał rozwój ekologicznych systemów grzewczych oraz modernizację istniejących źródeł ogrzewania.

Ze względu na powszechność używania przez mieszkańców telefonów komórkowych, ważnym zagadnieniem jest zapewnienie prawidłowych parametrów ich funkcjonowania (obecnie istnieją problemy z „zasięgiem” poszczególnych sieci). Jest to ważne zagadnienie – ze względu na pewność i niezawodność łączności, ze względu na znaczenie dla łączności internetowej, a także ze względu na rozwój funkcji turystycznych (turyści oczekują, że przebywając na urlopiach, nie będą spotykać utrudnień w korzystaniu z telefonów). Należy zwrócić uwagę na taką lokalizację infrastruktury telekomunikacyjnej (przede wszystkim stacji bazowych), by minimalizować jej wpływ na estetykę i harmonię krajobrazu (maszty stacji bazowych są wyraźną dominantą wysokościową, burzącą harmonię krajobrazu – na terenie gminy dwa działające maszty są najwyższymi budowlami, dobrze eksponowanymi i degradującymi krajobraz – w praktyce, wobec braku innych dominant, są jedynym czynnikiem degradującym krajobraz). Liczbę stacji bazowych należy ograniczać do absolutnego minimum niezbędnego dla zachowania prawidłowych parametrów, a urządzenia różnych operatorów powinny być lokowane na tych samych masztach. Sugeruje się realizację dalszych instalacji na niewielkich, dobrze zamaskowanych masztach. Pożądane byłoby przeniesienie na tego typu maszty, istniejącej infrastruktury (dwa działające maszty). Powszechność telefonii komórkowej nie zwalnia operatorów telefonii stacjonarnej z obowiązku zapewnienia wysokiej jakości tradycyjnych łączy (tym bardziej, iż wciąż dosyć popularnym sposobem uzyskania połączeń z internetem są łącza modemowe).

W kolejnych latach coraz większe znaczenie dla rozwoju społeczno-gospodarczego, ale także w codziennym funkcjonowaniu mieszkańców, mieć będą technologie informatyczne oraz umiejętność ich stosowania. Dostęp do internetu powinien być traktowany jako infrastruktura absolutnie podstawowa (jak energia elektryczna lub wodociąg) i należy dążyć do stworzenia możliwości stałego dostępu do internetu dla wszystkich zainteresowanych odbiorców. Dostęp do internetu oraz wykorzystywanie technologii informatycznych w codziennym życiu, są uważane za czynniki sprzyjające rozwojowi społecznemu i ekonomicznemu. Zwłaszcza na obszarach wiejskich (gdzie dostęp do placówek bankowych i specjalistycznego handlu jest utrudniony) istotne są usługi bankowości elektronicznej i handlu elektronicznego. Nie można także nie doceniać funkcji informacyjnej oraz dostępu do ogromnych zasobów wiedzy archiwalnej. Podejmowane będą dwutorowe działania: na rzecz rozwoju różnych technologii umożliwiających stały dostęp (na obszarach o dużym rozproszeniu osadnictwa zapewnienie obsługi jest przedsięwzięciem kosztowniejszym i trudniejszym) oraz na rzecz maksymalnego obniżenia kosztów tego typu usług, tak by korzystanie ze stałego łącza nie stanowiło bariery ekonomicznej. W miejscowościach o zwartej zabudowie rozważona będzie możliwość uruchomienia usług typu hot-spot, czyli otwartych i dostępnych publicznie punktów dostępu umożliwiających dostęp do Internetu za pomocą sieci bezprzewodowej (WiFi). Hot-spoty umożliwiają posiadaczom komputerów podłączenie się i dostęp do Internetu. Usługi tego typu w zależności od przyjętego rozwiązania mogą być bezpłatne lub odpłatne. Gmina będzie także prowadziła działania zarówno na rzecz rozwoju sieci szerokopasmowych o wysokiej wydajności i szybkości transmisji danych ale również zmierzające do wdrażania programów typu „e-gmina” („e-urząd”), a więc stwarzania możliwości elektronicznego obiegu dokumentów w administracji publicznej, czyli także umożliwiające mieszkańcom załatwianie części spraw urzędowych za pośrednictwem internetu. Na bazie placówek kulturalnych i/lub oświatowych będą tworzone stanowiska bezpłatnego dostępu do internetu dla mieszkańców nie posiadających komputerów lub łączy internetowych w domach. Samorząd będzie także wspierał organizację różnego rodzaju kursów i szkoleń przygotowujących mieszkańców do korzystania z technologii informatycznych.

Najważniejszymi działaniami służącymi rozwojowi infrastruktury, są:

a) o priorytetowym znaczeniu:

- wymiana starych rur azbestowych w sieci wodociągowej
- rozbudowa sieci kanalizacyjnej – w celu objęcia nią wszystkich miejscowości o zwartej zabudowie
- rozbudowa sieci kanalizacyjnej - Jania Góra – osiedle działek rekreacyjnych „Rudzianek”
- rozbudowa sieci kanalizacyjnej -Małe Łąkie – osiedle działek „Piaseczno”
- rozbudowa sieci kanalizacyjnej - części wsi Lubania-Lipiny.
- zapewnienie pewności zasilania w wodę w okresie letnim
- przebudowa linii energetycznej w miejscowościach Jania Góra i Zalesie Królewskie (wymiana starych drewnianych słupów energetycznych) (inwestycja realizowana przez ENEA S.A.)
- sukcesywna wymiana sieci energetycznej w całej gminie (inwestycja realizowana przez ENEA S.A.)
- wymiana przestarzałych transformatorów (inwestycja realizowana przez ENEA S.A.)
- zagęszczanie sieci transformatorów (realizacja nowych stacji) – w celu eliminowania problemu zbyt długich linii zasilających
- zapewnienie dostępu do szerokopasmowego internetu - budowa sieci ogólnodostępnej, realizacja hot-spot lub innej infrastruktury

b) mniej pilne lub – ze względu na dobry stan lub nie tak bardzo istotne dla funkcjonowania gminy:

- budowa sieci gazowej,
- zapewnienie właściwych standardów jakości działania telefonii komórkowej, w tym realizacja kolejnych stacji bazowych telefonii komórkowej, zapewniających pełne pokrycie obszaru gminy zasięgiem sieci komórkowych

- osiągnięcie i utrzymanie właściwych standardów w zakresie segregacji, zbiórki, składowania i utylizacji odpadów, w tym także przedsięwzięcia związane z wdrażaniem założeń Programu Gospodarki Odpadami dla województwa, powiatu oraz gminy (docelowa obsługa terenu gminy przez składowisko w Sulnówku, w gminie Świecie)
- wdrażanie technologii „e-urząd”

W ostatnich latach obserwuje się coraz większą presję na rozwój odnawialnych źródeł energii. Należy podkreślić, że jest to zagadnienie bardzo złożone – wielopłaszczyznowe, a każdy z rodzajów energetyki odnawialnej cechuje się własną specyfiką i uwarunkowaniami rozwoju i lokalizacji. Należy także podkreślić, że tak proces realizacji przedsięwzięć w zakresie energetyki odnawialnej, jak i funkcjonowanie urządzeń, nie są całkowicie bezkonfliktowe społecznie i neutralne środowiskowo; wykazują pewne skutki negatywne i przy planowaniu ich rozwoju należy uwzględnić ograniczenia lokalizacyjne.

Na terenie gminy wskazuje się przede wszystkim predyspozycje dla rozwoju systemów rozproszonych, indywidualnych, pracujących na potrzeby własne inwestorów. O ile więc przepisy szczegółowe nie będą w danym przypadku stanowić przeszkód, wskazuje się możliwość i deklaruje udzielanie wszelkiego możliwego wsparcia ze strony administracji gminnej, dla: energetyki solarnej, indywidualnych instalacji geotermalnych, instalacji wykorzystujących biomasę do celów grzewczych. Należy zauważyć, że także nowa zabudowa mieszkaniowa lub mieszkaniowo-usługowa, czy usługowa realizowana w ramach niewielkich osiedli może być objęta małymi systemami zbiorczymi bazującymi na wskazanych rodzajach energetyki odnawialnej (w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego dla tego typu zabudowy należy taką możliwość uwzględnić).

Pożądanym kierunkiem jest także zakładanie plantacji roślin energetycznych oraz rozwój podmiotów gospodarczych zajmujących się ich przetwórstwem (przygotowaniem) do celów energetycznych. Warunki glebowe oraz wyłączenie z systemu obszarów chronionych predestynują gminę do tego typu upraw (ma tu miejsce przewaga nad gminami objętymi ochroną przyrody, gdzie są ograniczenia w prowadzeniu tego typu upraw).

Warunkowo dopuszcza się realizację biogazowni, jednak ze względu na typowe – pewne lub wysoce prawdopodobne - dla biogazowni uciążliwości, wymagana jest szczególna ostrożność w zakresie jej lokalizacji, poparta analizą wieloaspektowych oddziaływań. Uciążliwość biogazowni dotyczy nie tylko wydzielanych odorów, ale także transportu substratów, w tym gnojowicy oraz transportu i składowania pofermentów. Zaleca się, by biogazownię lokalizować z dala od zabudowy mieszkaniowej i obszarów cennych dla rekreacji, ale również by wspomniany transport surowców i odpadów mógł się odbywać z pominięciem tych obszarów.

Jako zdecydowanie niepożądany na terenie gminy rodzaj energetyki odnawialnej należy ocenić energetykę wiatrową. Wskazuje się tu przede wszystkim na degradację walorów krajobrazu (na terenie gminy – jest to zasób przyrody szczególnie cenny), konflikt z funkcją rekreacji, niekorzystny wpływ na warunki zamieszkania oraz dużą zajętość przestrzeni (realizacja siłowni wiatrowych wyklucza z możliwości realizacji wielu form zagospodarowania w promieniu co najmniej kilkuset metrów – w przypadku gminy o tak małej powierzchni może to oznaczać zablokowanie rozwoju znacznej części gminy). Warto zauważyć, że ze względów krajobrazowych bardzo ostrożnie należy podchodzić także do rozwoju małych przydomowych siłowni wiatrowych o niewielkiej wysokości, pracujących na potrzeby własne inwestora – w lokalizacjach eksponowanych, gdzie mogłyby one niekorzystnie oddziaływać na krajobraz, należy z nich rezygnować.

Reasumując, należy więc stwierdzić, że na terenie gminy pożądane są i będą wspierane, tylko wybrane rodzaje energetyki odnawialnej, które nie oddziałują negatywnie na jakość życia mieszkańców i nie kolidują z innymi ważnymi funkcjami gminy.

Cele i kierunki rozwoju gminy

Celem nadrzędnym rozwoju gminy Świekatowo jest

„Zapewnienie wysokiej jakości życia mieszkańcom gminy Świekatowo”

Cel nadrzędny będzie realizowany za pomocą dwóch **celów operacyjnych**, w ramach których wyróżniono **obszary działań**, dla których sformułowano **kierunki działań**.

Cel operacyjny I – Społeczeństwo

Obszar działań 1 – Edukacja i nowoczesne społeczeństwo

Kierunki:

- 1.1. Zapewnienie wysokiego poziomu kształcenia w szkołach podstawowych i gimnazjum. Poprawa standardów lokalowych i wyposażenia szkół
- 1.2. Upowszechnienie opieki przedszkolnej poprzez: wykorzystanie i rozwój istniejącej bazy przedszkolnej i szkolnej, wykorzystanie świetlic wiejskich, wspieranie inicjatyw zmierzających do tworzenia kolejnych placówek przedszkolnych
- 1.3. Poprawa warunków dostępności mieszkańców gminy do szkolnictwa ponadgimnazjalnego
- 1.4. Poprawa warunków dostępności mieszkańców gminy do szkolnictwa dla dorosłych
- 1.5. Realizacja programu przygotowania mieszkańców do korzystania z technologii informatycznych
- 1.6. Realizacja programów typu „e-administracja” („e-urząd”)

Obszar działań 2 – Aktywność społeczna

Kierunki:

- 2.1. Powołanie gminnego ośrodka kultury
- 2.2. Rozwój działalności placówek kultury w kierunku poszerzania oferty i włączania w życie kulturalne jak największej części gminnej społeczności
- 2.3. Wspieranie aktywności społecznej
- 2.4. Wsparcie klubów i stowarzyszeń sportowych
- 2.5. Wsparcie dla rozwoju instytucji pozarządowych i organizacji społecznych

Obszar działań 3 – Poczucie bezpieczeństwa

Kierunki:

- 3.1. Zapewnienie dostępności i wysokiej jakości ochrony zdrowia – poprzez doposażenie bazy ochrony zdrowia, zwiększenie liczby personelu, wdrażanie programów prozdrowotnych, poprawę dostępu do specjalistów
- 3.2. Zapewnienie bezpieczeństwa publicznego na terenie gminy
- 3.3. Rozwiązywanie problemów grup dotkniętych wykluczeniami społecznymi
- 3.4. Wzmacnianie zdolności do realizacji zadań z zakresu opieki społecznej
- 3.5. Rozwój działalności służących integracji i rozwiązywaniu problemów niepełnosprawnych
- 3.6. Zapewnienie dostępności gminy w komunikacji publicznej
- 3.7. Przygotowanie sfery usług publicznych do prognozowanego wzrostu liczebności ludności starszej

Cel operacyjny II – Przestrzeń

Obszar działań 4 – Gmina jako miejsce prowadzenia działalności gospodarczych

Kierunki:

- 4.1. Kompleksowe przygotowanie terenów inwestycyjnych
- 4.2. Rozwój instytucji wsparcia przedsiębiorczości oraz otoczenia biznesu

- 4.3. Instytucjonalne wsparcie dla rozwoju działalności gospodarczych
- 4.4. Aktualizacja Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy, służąca kompleksowemu określeniu kierunków rozwoju i zagospodarowania gminy
- 4.5. Sukcesywne sporządzanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego
- 4.6. Promocja gminy

Obszar działań 5 – Gmina jako miejsce zamieszkania i wypoczynku

Kierunki:

- 5.1. Zagospodarowanie terenów atrakcyjnych turystycznie w ogólnodostępną infrastrukturę umożliwiającą realizację wypoczynku i rekreacji
- 5.2. Stworzenie atrakcyjnych przestrzeni publicznych służących integracji lokalnych społeczności. Zagospodarowanie przestrzeni publicznych - podniesienie ładu, estetyki, urządzenie placów zabaw i terenów rekreacyjnych, adaptacja dla potrzeb aktywizacji i integracji społecznej.
- 5.3. Tworzenie i dostosowanie przestrzeni publicznych przyjaznych dla osób niepełnosprawnych
- 5.4. Rozwój bazy sportowo-rekreacyjnej na potrzeby lokalnych społeczności
- 5.5. Poprawa stanu czystości wód

Obszar działań 6 – Infrastruktura

Kierunki:

- 6.1. Osiągnięcie i utrzymanie właściwego stanu technicznego dróg gminnych. Rozbudowa systemu dróg gminnych
- 6.2. Podejmowanie działań na rzecz zapewnienia normatywnego standardu dróg powiatowych
- 6.3. Osiągnięcie właściwych standardów i zapewnienie obsługi w zakresie zaopatrzenia w wodę oraz odprowadzania i oczyszczania ścieków (rozwój, remonty, rozbudowa, przebudowa, podnoszenie standardu sieci i urządzeń)
- 6.4. Osiągnięcie właściwych standardów i zapewnienie obsługi w zakresie gospodarki odpadami
- 6.5. Zapewnienie sprawności zasilania w energię elektryczną
- 6.6. Budowa i rozwój sieci gazowych
- 6.7. Rozwój proekologicznych systemów grzewczych
- 6.8. Rozwój elektroenergetyki oraz energetyki ciepłej wykorzystującej odnawialne źródła energii
- 6.9. Realizacja systemu ścieżek i tras rowerowych o znaczeniu komunikacyjnym i turystycznym
- 6.10. Rozwój infrastruktury służącej upowszechnianiu technologii informacyjnych, w tym zwłaszcza poprzez budowę szerokopasmowych sieci zwiększających możliwości dostępu do sieci Internet i rozwój ogólnodostępnych punktów dostępu do internetu.

Uspołecznienie procesu tworzenia Strategii

Proces prac nad Strategią zakładał aktywny udział gminnej społeczności:

- Powołano Społeczną Radę Konsultacyjną - grupującą lokalnych liderów, przedstawicieli instytucji w największym stopniu odpowiedzialnych za rozwój gminy, przedstawicieli przedsiębiorców, mieszkańców, administracji publicznej. Rada odbyła dwa posiedzenia (w maju i czerwcu 2011 r.) poświęcone dyskusji na temat stanu, uwarunkowań rozwoju i przyszłości gminy.
- Wykonano badanie ankietowe wśród mieszkańców gminy. Anonimową ankietę przeprowadzono wiosną 2011 roku. Formularz ankiety został rozdysponowany za pośrednictwem pracowników szkół oraz sołtysów, w związku z tym ankiety bez problemu dotarły zarówno do rodziców uczniów wybranych klas jak i do mieszkańców, którzy nie posiadają dzieci w wieku szkolny. Wypełnione ankiety zwracano do szkoły, sołtysów lub Urzędu Gminy. Otrzymano 310 wypełnionych ankiet (liczba ankiet stanowi 8,7% udział w ogólnej liczbie mieszkańców gminy Świekatowo). Wielkość zwrotu, w stosunku do liczby rozdysponowanych ankiet, należy uznać za bardzo satysfakcjonującą i

wystarczającą do przeprowadzenia analizy. Podkreślić należy, że w wypełnianiu tego typu ankiet zwyczajowo uczestniczą całe rodziny, a na obszarach wiejskich gospodarstwa domowe wciąż stosunkowo często funkcjonują jako rodziny wielopokoleniowe, stąd odpowiedzi można traktować jako opinie nie tylko pojedynczych mieszkańców, ale najczęściej całych rodzin. Należy więc szacować, że kontakt z ankietą mogło mieć nawet około 1300 mieszkańców, a więc 25% lub nawet 30% rodzin w gminie.

•

Przeprowadzenie badania ankietowego miało na celu:

- poinformowanie społeczeństwa gminy o opracowywanej Strategii,
- uzyskanie opinii i oceny mieszkańców na temat stanu rozwoju gminy,
- zebranie sugestii, wniosków i postulatów na temat kierunków dalszego rozwoju.

Ankieta nie miała charakteru w pełni reprezentatywnego, który by osiągnięto kierując ankietę do precyzyjnie określonych grup wiekowych i zawodowych. Sposób dystrybucji ankiet umożliwił dokładne przebadanie bardzo ważnej i licznej grupy społecznej w gminie, którą stanowią rodziny posiadające dzieci w wieku szkolnym, a grupa ta (w większości osoby w wieku 25 – 45 lat, aktywne zawodowo lub poszukujące pracy) jest zawsze uważana za bardzo zainteresowaną przyszłością gminy i zaangażowaną w problemy rozwoju lokalnego. Ponadto dystrybucja ankiet innymi kanałami niż szkoły, umożliwiła uzyskanie opinii osób, którzy z racji nieposiadania, ani jednego domownika w wieku szkolnym, nie mieliby okazji do podzielenia się własnymi przemyśleniami.

Wyniki przeprowadzonego badania były bardzo satysfakcjonujące i dostarczyły bardzo istotnych informacji. Fakt, iż badanie zakończyło się sukcesem jest zasługą dużego zaangażowania osób dystrybuujących ankietę oraz bardzo odpowiedzialnego stosunku ankietowanych.

Analiza i ocena oraz sposoby ograniczania potencjalnych konfliktów środowiskowych i społecznych

Charakter strategii rozwoju lokalnego w małej gminie wiejskiej, gdzie dodatkowo ze względu na uwarunkowania i stan zagospodarowania nie występują istotne konflikty interesów różnych części gminy lub różnych grup społecznych, powoduje, że już z założenia nie jest to dokument, który wyzwałaby istotne konflikty środowiskowe i społeczne.

Podkreślić należy, że większość spośród działań wskazywanych w dokumencie do realizacji, ma charakter prospołeczny, a walory środowiskowe są traktowane jako jeden z podstawowych kapitałów gminy – walor dla jej przyszłego rozwoju. Uwagę zwraca także fakt, że zaproponowany scenariusz rozwoju gminy nie zakłada dążenia do intensywnego rozwoju gospodarczego (wręcz przeciwnie – wskazuje się niewielkie obiektywne szanse na rozwój przedsiębiorczości na dużą skalę i poszukuje się alternatywnych dla rozwoju gospodarczego, wariantów rozwoju).

Rozwój przedsiębiorczości znalazł się wśród celów rozwoju gminy, jednak nie zakłada się jego realizacji w sposób „agresywny” (polegający na przykład na wytyczaniu przestrzeni pod nowe inwestycje w obszarach cennych lub w dużej skali), ale zakłada się osiągnięcie tego celu poprzez działania pośrednie (np. poprzez wzmocnienie kapitału ludzkiego, poprawę stanu infrastruktury).

Zakłada się, że gmina będzie miejscem atrakcyjnym przede wszystkim dzięki wysokiej jakości życia - w porównaniu z dotychczas stosowanymi metodami aktywizacji gospodarczej gmin, stanowi to postęp w kierunku „humanizacji” rozwoju. Rezygnacja w Strategii z priorytetu agresywnego rozwoju gospodarczego, w sposób naturalny eliminuje szereg potencjalnych konfliktów ze sferą przyrody oraz sferą społeczną.

W Strategii nie eksponuje się także konieczności rozwoju sieci drogowych znaczenia tranzytowego, czy zbiorczego, co jest zrozumiałe zważywszy na położenie gminy w sieci dróg. Jednocześnie jednak zwraca się uwagę na kwestie zapewnienia bezpieczeństwa w przebiegu dróg przez miejscowości, czy rejony

wypoczynku i rekreacji. Wskazuje to nie tylko na brak zamiaru tworzenia konfliktogennych nowych istotnych elementów sieci drogowej, a wprost przeciwnie – na likwidację obecnych sytuacji konfliktowych poprzez usprawnianie i zmiany organizacyjne funkcjonowania.

Także analiza celów i kierunków rozwoju gminy wskazuje, że Strategię rozwoju gminy Świekatowo można uznać za wybitnie prospołeczną i prośrodowiskową – większość celów i kierunków w sposób bezpośredni lub pośredni eksponuje te zagadnienia.

Konflikty środowiskowe i społeczne mogą wystąpić na etapie realizacji poszczególnych przedsięwzięć. Każdy proces inwestycyjny wiąże się z występowaniem specyficznych uwarunkowań towarzyszących – uciążliwości mogą nastąpić już na etapie realizacji inwestycji, ale także podczas użytkowania (funkcjonowania) powstałego zainwestowania. Typowe uciążliwości w sferze społecznej, to na przykład pogarszanie warunków zamieszkania lub wypoczynku, wprowadzanie niepożądanego sąsiedztwa (np. poprzez intensyfikację zagospodarowania, czy wprowadzanie zabudowy w przestrzeń otwartą), nasilenie ruchu samochodowego (hałas, zanieczyszczenia, zagrożenia bezpieczeństwa publicznego), spadek wartości nieruchomości. Tego typu oddziaływania mogą wystąpić przy realizacji praktycznie każdego rodzaju przedsięwzięcia. Niekorzystne oddziaływania w sferze środowiskowej wiążą się na przykład z degradacją zieleni, dzieleniem przestrzeni, ograniczaniem powierzchni biologicznie czynnej, ograniczaniem potencjału rolniczej przestrzeni produkcyjnej, zmianą stosunków wodnych, wprowadzaniem działalności, które bezpośrednio lub pośrednio przyczynią się do emisji zanieczyszczeń powietrza, wód, degradacją powierzchni ziemi, itp.

Powyższe negatywne oddziaływania zarówno w sferze przyrodniczej, jak i społecznej trudno uznać za bezpośrednią konsekwencję realizacji ustaleń strategii rozwoju lokalnego. Strategia wyznacza i określa ogólne cele, kierunki, obszary działań. Dopiero na etapie wdrażania jej ustaleń ma miejsce wybór konkretnych instrumentów realizacji jej założeń – tu następuje ocena różnych wariantów realizacji i wybór optymalnego. Proces ten jest zresztą osadzony w ścisłych uwarunkowaniach prawnych z zakresu na przykład planowania przestrzennego. Tylko bardzo nieliczne działania są w Strategii wskazane imiennie w sposób uniemożliwiający wybór innej możliwości lub miejsca ich realizacji.

Tym samym ryzyko wystąpienia konfliktów społecznych lub środowiskowych jest relatywnie małe.

W tabeli poniżej przedstawiono podstawowe przyczyny i rodzaje konfliktów społecznych w związku z realizacją zamiarów planistycznych oraz przykładowe sposoby ich rozwiązywania. Powyższe ma zastosowanie do różnych rodzajów i skali procesu planistycznego – a więc podejmuje nie tylko problematykę zawartą w Strategii.

Tabela 2. Podstawowe przyczyny i rodzaje konfliktów społecznych oraz przykładowe sposoby ich rozwiązywania

Podstawowe przyczyny występowania konfliktów społecznych w procesie planowania rozwoju i zagospodarowania przestrzeni – teoretycznie możliwe jest ich wystąpienie na różnych etapach realizacji ustaleń Strategii	Przykładowe sposoby zapobiegania i/lub rozwiązywania konfliktów społecznych
<p>brak informacji skierowanej do społeczeństwa;</p> <p>lekceważenie społeczeństwa przy podejmowaniu decyzji o lokalizacji i realizacji przedsięwzięcia</p> <p>poczucie wśród mieszkańców zagrożenia w związku z mającą nastąpić „nową sytuacją” - niechęć do zmian w otoczeniu miejsca zamieszkania – chęć zachowania za wszelką cenę status quo, zwłaszcza gdy dotychczasowa sytuacja zapewnia względny komfort zamieszkania</p> <p>negatywne doświadczenia z innymi podobnymi przedsięwzięciami</p>	<p>informowanie społeczeństwa na każdym etapie procesu podejmowania decyzji i realizacji przedsięwzięcia – pełna transparentność w zakresie zamierzeń inwestycyjnych, pomoc w zrozumieniu podejmowanych decyzji, stworzenie możliwości uczestnictwa w wyborze wariantów (w sytuacji, gdy jest to możliwe z innych względów)</p> <p>nawiązanie współpracy z organizacjami NGO i/lub lokalnymi liderami – lokalna społeczność będzie wówczas miała poczucie reprezentowania przez niezależne podmioty realizujące jej interesy</p> <p>przedstawianie symulacji funkcjonowania planowanego</p>

<p>brak zaufania do władz lokalnych (ogólny problem braku zaufania do „władzy”)</p> <p>brak zaufania do inwestora oraz podejrzania zatajenia ważnych dla mieszkańców szczegółów przedsięwzięcia</p> <p>rzeczywisty lub wymaginowany konflikt interesów – obawa o utratę wartości nieruchomości, utratę prawa do korzystania z przestrzeni, pogorszenie warunków dostępności, rekreacji, itp.</p> <p>niska świadomość ekologiczna i brak zdolności do oceny rzeczywistych konsekwencji przedsięwzięcia</p> <p>(bardzo rzadko w małych gminach) walka polityczna i pokusa wykorzystania zarzewia konfliktu do partykularnych celów różnych grup</p> <p>chęć uzyskania korzyści „przy okazji” realizacji przedsięwzięcia – konflikt pozorny, wywołany dla zaszantażowania inwestora i wyłudzenia odszkodowania w związku z realizacją przedsięwzięcia</p>	<p>przedsięwzięcia, a nawet wizyty studialne dla przedstawicieli lokalnej społeczności w innych działających już przedsięwzięciach tego typu</p> <p>stosowanie technologii, procesów, lub zabezpieczeń technicznych ograniczających uciążliwość oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko</p> <p>mediacje w sytuacji zaistnienia konfliktu</p> <p>szeroko rozumiana edukacja ekologiczna</p> <p>ekonomiczne sposoby rozwiązania konfliktów – wypłata odszkodowań lub wykup nieruchomości</p>
--	--

Źródło: Analizy własne

Sposoby rozwiązywania konfliktów przyrodniczych są zawsze ściśle zależne od charakteru danego problemu. Ze względu na różnorodność uwarunkowań, nie jest możliwe określenie „optymalnych uniwersalnych instrumentów” rozwiązywania takich konfliktów. Warto jednak zauważyć, że zazwyczaj możliwe jest zastosowanie rozwiązań należących do jednej (lub kilku) z poniższych ogólnych grup:

- Wybór rozwiązań technologicznych w najmniejszym stopniu inwazyjnych wobec różnych aspektów środowiska (pozwalających na eliminację określonych oddziaływań lub ich znaczne ograniczenie), w tym zwłaszcza wybór rozwiązań, które są z powodzeniem stosowane w innych podobnych co do charakteru i skali przedsięwzięciach.
- Wybór najkorzystniejszego, z punktu widzenia oddziaływań na środowisko, wariantu lokalizacji (przebiegu) danego przedsięwzięcia.
- Optymalizacja zarządzania i funkcjonowania danego przedsięwzięcia – często możliwa jest redukcja oddziaływań przy zastosowaniu innych rozwiązań organizacyjnych (usprawnienie zarządzania, procesów, itp.).
- Prawidłowa ocena realnych potrzeb (unikanie „przewymiarowania” zainwestowania).
- Poprzedzanie inwestycji wstępną, ale realną oceną szans powodzenia danego przedsięwzięcia – ma to na celu unikanie procesów inwestycyjnych w sytuacji, gdy zakładane funkcje i zakładany stopień realizacji zamierzeń nie zostaną osiągnięte, natomiast poczynione zostaną duże straty środowiskowe związane z przygotowaniem do przedsięwzięcia (klasycznym przykładem są m.p.zp o funkcji mieszkaniowej, sporządzane dla dużych obszarów, gdzie po kilku latach stopień zajętości terenu sięga kilku-kilkunastu procent).
- Koncentracja zagospodarowania, pozwalająca na „łatwiejsze zapanowanie” nad generowanymi oddziaływaniami (ponadto koncentracja zainwestowania pozwala chronić krajobraz).
- Powszechne stosowanie metod maskujących w przypadku nieatrakcyjnych inwestycji kubaturowych (zadrzewienia, sposób malowania, itp.).
- Wybór terminu realizacji przedsięwzięcia w sposób optymalny z punktu widzenia procesów przyrodniczych (np. unikanie prac, które płoszą zwierzęta lub prowadzą do niszczenia gniazd, siedlisk, itp. w okresie godowym).
- Dążenie do realizacji infrastruktury towarzyszącej równoległe z realizacją zasadniczego przedsięwzięcia (unikanie sytuacji przejściowych, określanych niekiedy w planach jako „docelowe”,

co często oznacza, że dla oszczędności etapuje się wykonanie prac ważnych dla ograniczania skutków środowiskowych, ale nie niezbędnych dla zasadniczego profilu działalności).

- Preferencje w wyborze rodzajów działalności lub zagospodarowania w jak największym stopniu dopasowanych do lokalnych uwarunkowań środowiskowych (eliminacja tych, które w największym stopniu oddziałują szkodliwie na dane środowisko).

Monitoring efektów realizacji Strategii

Jednym z podstawowych instrumentów kreowania rozwoju danego obszaru jest monitorowanie zachodzących zmian. Znajomość aktualnej sytuacji społeczno-gospodarczej (także sytuacji na tle innych jednostek) pozwala na szybsze i trafniejsze podejmowanie decyzji. W przypadku planowania strategicznego, monitoring ma na celu:

- ocenę stopnia realizacji zakładanych celów rozwoju,
- ocenę charakteru zmian uwarunkowań, w których funkcjonuje dana jednostka (zmiana uwarunkowań zewnętrznych bardzo często przewartościowuje mocne i słabe strony, szanse i zagrożenia rozwoju),
- ocenę potrzeby aktualizacji strategii (usunięcie zrealizowanych celów, dodanie celów odpowiadających nowym uwarunkowaniom).

Realizacja ustaleń strategii rozwoju powinna być więc związana z prowadzeniem regularnego monitoringu kierunków i charakteru zmian oraz sytuacji gminy na tle szerszego otoczenia (powiatu, sąsiednich gmin, województwa).

Należy zwrócić uwagę na fakt, iż samorząd gminny odpowiada tylko za niewielką część zadań zapisanych w strategii. W przypadku niektórych innych przedsięwzięć działania samorządu mogą mieć charakter katalizatorów - samorząd nie może bezpośrednio realizować zadań, ale może tworzyć sprzyjające warunki dla różnego rodzaju przedsięwzięć. Niektóre uwarunkowania są jednak całkowicie niezależne od działań samorządu.

Coraz większa będzie także rola samorządów (gminnego, ale także w zakresie swych zadań – powiatowego i wojewódzkiego) w pozyskiwaniu środków zewnętrznych na rozwój inwestycji na terenie gminy. Ich skuteczność (a przede wszystkim jakość przygotowywanej dokumentacji w tym zakresie) będą jedną z podstawowych miar oceny funkcjonowania administracji na poziomie gmin i powiatów.

Oceniając możliwości monitorowania zmian stanu gminy, należy zwrócić uwagę, iż:

- część zadań zapisanych w strategii wiąże się z jednorazowym wykonaniem inwestycji - monitoring tego typu przedsięwzięć jest najłatwiejszy, gdyż miarą sukcesu jest tu ich zrealizowanie;
- szereg działań, które są zapisane w strategii jako ważne dla rozwoju, nie ma charakteru mierzalnego - nie można liczbowo lub wskaźnikowo określić, czy zadanie zostało wykonane;
- w zakresie niektórych rodzajów działań, miarą sukcesu jest poprawa pozycji gminy w danej dziedzinie na tle innych gmin. W ten sposób należy oceniać ogólny poziom rozwoju społeczno-gospodarczego - sytuacją dowodzącą, iż rozwój danego obszaru jest porównywalny z innymi co do tempa i charakteru, jest nie pogarszanie własnej pozycji na tle średnich i na tle innych obszarów, a miarą sukcesu jest ich poprawa;
- wiele zadań ma charakter ciągły - dotyczą one np. zadań własnych w zakresie infrastruktury społecznej i technicznej. W zakresie infrastruktury technicznej pierwszy etap wiąże się z rozbudową sieci i urządzeń do czasu osiągnięcia zakładanego stanu (ten etap jest mierzalny i porównywalny z innymi obszarami), ale kolejny etap to utrzymywanie bieżącej sprawności i odpowiednich standardów funkcjonowania (na tym etapie nie ma możliwości porównań z innymi obszarami, a jedynie istnieje możliwość określenia, na ile sprawna jest gminna infrastruktura).
- wiele zadań nie ma charakteru inwestycyjnego, a jedynie wiążą się z poprawą - usprawnieniem

istniejącego stanu.

Prowadząc monitoring, należy być świadomym, że w zakresie wielu aspektów rozwoju nie istnieją proste miary statystyczne pozwalające na ocenę tempa zachodzących zmian. W zakresie niektórych dziedzin nie jest możliwe określenie optymalnego stanu rozwoju – tym samym nie można określić stopnia zrealizowania tego celu (zaawansowania realizacji). W przypadku części zagadnień ocena jest utrudniona ze względu na sposób zbierania lub publikowania danych przez służby do tego powołane (np. inspekcję ochrony środowiska, urząd statystyczny). W niektórych aspektach charakter zmian można ocenić dopiero w okresie kilku-kilkunastu lat (np. związek poziomu edukacji z sytuacją na rynku pracy).

W zakresie zadań, w których możliwe jest określenie miar, monitoring stanu rozwoju oraz postępy w realizacji ustaleń strategii, powinny być mierzone na podstawie następujących wskaźników:

- **ogólna pozycja gminy na tle powiatu, sąsiadów i województwa** – zmiany pozycji w rankingach i zestawieniach w zakresie wybranych cech (najczęściej przyjmuje się tu wskaźniki przedsiębiorczości, bezrobocia, stanu rozwoju infrastruktury technicznej, wybranych cech społecznych – takich jak migracje, przyrost naturalny, itp.), a także zmiany wskaźników notowanych w gminie na tle wartości średnich
- **w zakresie jakości środowiska** - w zakresie ogólnych parametrów środowiska celem jest utrzymanie obecnej bardzo małej emisji zanieczyszczeń. W zakresie wskaźników szczegółowych miarą sytuacji jest poprawa wskaźników zanieczyszczenia wód (zwłaszcza Wdy) – stan wód to najbardziej newralgiczny element środowiska - wykazujący zawsze najgorszy stan z wszystkich badanych aspektów środowiska. Miernikiem zmian jest także liczba nowo tworzonych form ochrony przyrody – choć na terenie gminy nie powinno to być priorytetem ze względu na już duży udział powierzchni chronionych.
- **poziom przedsiębiorczości** - sytuacją korzystną jest zazwyczaj osiągnięcie przez gminę poziomu 100% średniej dla obszarów wiejskich województwa. W przypadku gminy Drzycim ze względu na wieloletnie bardzo niskie wskaźniki, już osiągnięcie poziomu 80% należałoby uznać za bardzo duży postęp. Szczegółowymi miarami zmian są:
 - niemalejący ogólny wskaźnik przedsiębiorczości
 - niemalejący wskaźnik względny (czyli wskaźnik na tle średniej wojewódzkiej)
 - wzrost liczby podmiotów w sekcji handel i naprawy (do poziomu co najmniej 80% wartości średnich)
 - wzrost powierzchni terenów inwestycyjnych oraz liczby miejscowości posiadających tego typu ofertę
- **poziom bezrobocia** - sytuacją korzystną jest osiągnięcie wskaźnika bezrobocia na poziomie 110% średniej wojewódzkiej dla obszarów wiejskich (lub poniżej 100% dla obszarów wiejskich z wyłączeniem powiatów bydgoskiego i toruńskiego)¹. Szczegółowymi miarami zmian są:
 - zmniejszanie bezwzględnej liczby bezrobotnych
 - wzrost liczby miejsc pracy
 - zmniejszanie wskaźnika bezrobocia w stopniu silniejszym, niż przeciętnie
 - niższy od przeciętnego wskaźnik długotrwale bezrobotnych.
- **stan infrastruktury technicznej** - sytuacją docelową powinno być zrealizowanie planów w zakresie realizacji nowych sieci i urządzeń, modernizacji sieci i urządzeń istniejących oraz utrzymania bieżącej sprawności ich funkcjonowania. W zakresie infrastruktury technicznej specyfika uwarunkowań powoduje, iż bardzo trudno jest o porównania na tle innych obszarów i na tle średnich, a często takie porównania pozbawione są sensu (stanem docelowym we wszystkich jednostkach jest bowiem osiągnięcie maksymalnego możliwego i uzasadnionego ekonomicznie stanu). Szczegółowymi miarami zmian są:
 - wzrost liczby odbiorców sieci wodociągowej, kanalizacyjnej, gazowej
 - udział odbiorców sieci wodociągowej, kanalizacyjnej, gazowej w ogólnej liczbie gospodarstw
 - udział odbiorców sieci wodociągowej, kanalizacyjnej, gazowej w założonej docelowej liczbie odbiorców (czyli stan realizacji); dla sieci wodociągowej należy zakładać stan docelowy obejmujący 100% gospodarstw domowych; dla sieci kanalizacyjnej i gazowej w każdej z gmin będzie on uzależniony od analiz technicznej wykonalności i ekonomicznej efektywności
 - udział korzystających ze stałych łączy internetowych – wskaźnik powinien maleć, a docelowo powinien zbliżać się do poziomu 100% posiadaczy komputerów domowych
 - wskaźniki sprawności funkcjonowania sieci wodociągowej, kanalizacyjnej, gazowej, elektroenergetycznej - mierzone liczbą awarii uniemożliwiających korzystanie

¹ Ze względu na niepublikowanie stopy bezrobocia dla obszarów wiejskich województwa, należy do celów porównawczych używać innych, umożliwiających porównanie bezrobocia wskaźników - np. stosunku liczby bezrobotnych do ludności w wieku produkcyjnym lub ludności ogółem, przy czym należy uwzględnić nie tylko aktualną wielkość takiego wskaźnika, ale także jego zmiany (określenie tendencji) oraz relacje w stosunku do innych jednostek i średnich (poprawa czy pogorszenie na ich tle).

- dla zagadnień oczyszczania ścieków stanem docelowym i optymalnym jest utrzymanie istniejących systemów w stanie pełnej sprawności (w tym dokonywanie stosownych modernizacji) oraz co najmniej zachowania parametrów oczyszczania
- dla zagadnień składowania i utylizacji odpadów zakłada się pełne uporządkowanie systemu i funkcjonowanie zgodnie z normami.
- **stan infrastruktury komunikacyjnej** - sytuacją docelową powinno być zrealizowanie planów w zakresie realizacji nowych sieci i urządzeń, modernizacji sieci i urządzeń istniejących oraz utrzymanie bieżącej sprawności ich funkcjonowania i właściwego stanu technicznego. Stan docelowy wyznaczają istniejące obecnie i opracowane w przyszłości na podstawie monitoringu sieci, plany rozwoju. Szczegółowymi miarami zmian są:
 - rosnąca długość i udział dróg o właściwych parametrach i stanie technicznym
 - dostępność wszystkich miejscowości za pomocą dróg o nawierzchni utwardzonej, docelowo bitumicznej o właściwych dla klasy drogi parametrach technicznych
 - zwiększenie liczby połączeń w komunikacji autobusowej (PKS i prywatnych przewoźników) pomiędzy obszarem gminy, a Świeciem - zadanie to jest trudne do skwantyfikowania ze względu na różne potrzeby na różnych liniach – dopiero liczbę ponad 10 par połączeń ze Świeciem z miejscowości obsługiwanych przez komunikację publiczną można uznać za w pełni satysfakcjonującą i gwarantującą swobodny dostęp do miasta o każdej porze dnia; w praktyce kilka (4-6) par połączeń o dogodnych porach jest uważane za realizujące wymóg dostępności
- **stan infrastruktury społecznej** - zagadnienie bardzo złożone i w wielu aspektach trudne do skwantyfikowania; w najbardziej ogólnym ujęciu - obsługa ludności w zakresie zadań własnych gminy powinna być na poziomie „satysfakcjonującym mieszkańców” i obiektywnie wysokim na tle ogólnie przyjętych standardów i w porównaniu z innymi jednostkami (gminami). Szczegółowymi miarami zmian są:
 - **w zakresie edukacji na poziomie podstawowym i gimnazjalnym:**
 - zapewnienie właściwego poziomu kształcenia (miarą są tu wyniki egzaminów 6-klasistów, i gimnazjalistów oraz wskaźniki zdawalności do szkół ponadgimnazjalnych - na terenie gminy wskaźniki te powinny być lepsze od przeciętnych)
 - zapewnienie dobrego dostępu do placówek, a więc nie wydłużanie czasu niezbędnego na dotarcie do placówek (dotyczy to np. dowozu uczniów)
 - zapewnienie właściwego stanu technicznego placówek - a więc realizacja planów z zakresu ich modernizacji (miarą sukcesu jest malejąca liczba potrzeb)
 - zapewnienie wyposażenia w infrastrukturę sportową (miarą jest liczba sal pełnowymiarowych, liczba boisk, liczba urządzeń i wyposażenia w sprzęt)
 - zapewnienie wyposażenia w infrastrukturę do nauki informatyki (miarą jest stopień realizacji bieżących potrzeb w zakresie jakości sprzętu oraz jego liczby w stosunku do liczby uczniów)
 - zapewnienie możliwości nauki 2 języków zachodnich wszystkim uczniom (preferowany angielski i niemiecki - w formie zajęć obowiązkowych lub dodatkowych)
 - w zakresie ochrony zdrowia:
 - powszechna dostępność lekarzy specjalistów wraz z organizacją ich dyżurów w przychodni gminnej - przy akceptowalnym czasie oczekiwania na wizytę
 - powszechna dostępność na terenie gminy lekarza ogólnego, stomatologa, pediatry i ginekologa
 - w zakresie opieki przedszkolnej:
 - dążenie do zwiększenia liczby placówek opieki przedszkolnej
 - dążenie do objęcia opieką przedszkolną jak największej liczby dzieci
 - dostosowanie liczby przedszkoli i liczby miejsc do istniejącego zapotrzebowania
 - w zakresie szkolnictwa dla dorosłych:
 - przeprowadzanie na terenie gminy kursów i szkoleń dla dorosłych
 - dofinansowanie nauki języków obcych oraz informatyki dla dorosłych
 - w zakresie kultury, sportu, wypoczynku i rekreacji:
 - zwiększenie liczby i aktywności instytucji kultury
 - utrzymywanie działalności funkcjonujących placówek i instytucji kultury i sportu, zwłaszcza bibliotek, świetlic wiejskich, klubów sportowych (w ramach klubów - istniejących sekcji) – aktualnie funkcjonujące placówki bezwzględnie nie powinny być likwidowane
 - stymulowanie popytu i dostosowanie działalności do popytu
 - tworzenie nowych instytucji kultury - zwłaszcza w większych miejscowościach pozbawionych obecnie bazy tego typu
 - rozwój ogólnodostępnego zagospodarowania (boiska, ścieżki rowerowe, urządzenie plaży i kąpielisk)
 - w zakresie bezpieczeństwa publicznego:
 - utrzymywanie wskaźników przestępczości na poziomie niższym do średniej dla obszarów wiejskich powiatu

- doprowadzenie do osiągnięcia normatywnego stanu wyposażenia w jednostkach straży pożarnej
- dalsza poprawa bezpieczeństwa (zmniejszanie względnych i bezwzględnych wskaźników przestępczości)
- w zakresie usług pocztowych i finansowych:
 - utrzymanie istniejącej placówki pocztowej
 - utrzymanie istniejącej placówki bankowej
 - funkcjonowanie w Świekatowie placówki firmy kurierskiej
- **w zakresie turystyki** - podstawową ogólną miarą jest postrzeganie gminy jako obszaru atrakcyjnego, a więc zaistnienie we wskaźnikach opisujących bazę i ruch; wskaźnikami mierzalnymi są:
 - liczba bazy (obiektów - noclegowych oraz innego rodzaju zagospodarowania turystycznego), liczba miejsc noclegowych (w tym w podziale na różnego rodzaju bazę oraz różnego rodzaju standard), liczba udzielanych noclegów, liczba turystów zagranicznych, liczba organizowanych imprez masowych, liczba uczestników tych imprez, liczba uczestników rejestrowanych form turystyki krajoznawczej - zakłada się, że ww. wskaźniki powinny rosnąć
 - liczba infrastruktury służącej obsłudze turystyki i pracowników turystyki (informacja turystyczna, promocja, organizatorzy ruchu, podmioty działające w turystyce, zatrudnieni w turystyce) – liczba powinna rosnąć
 - wskaźniki udziału dla ww. cech na tle województwa – powinny rosnąć
 - na terenie gminy zakłada się przede wszystkim rozwój gospodarstw agroturystycznych oraz zagospodarowania ogólnodostępnego
- **w zakresie sytuacji materialnej ludności** - podstawową ogólną miarą jest zmniejszenie liczby osób kwalifikujących się do otrzymywania pomocy ze względu na trudną sytuację materialną